BÁTHORY ISTVÁN

SPORTISKOLAI ÁLTALÁNOS

ISKOLA

8200. Veszprém, Halle u. 10.

Tel./Fax.: 88/561-915, 561-916

E-mail: bathory@vpbathory.edu.hu

www.vpbathory.hu

OM azonosító: 037034

KÉK MADÁR ALAPÍTVÁNY

SZEMÉLYKÖZPONTÚ PEDAGÓGIAI PROGRAM

Készítette: Kék Madár Alapítvány szakmai közössége

Nevelőtestület elfogadta: 2024.

jegyzőkönyv hitelesítő **jegyzőkönyv hitelesítő**

Jóváhagyta: ……..

Pohl Brigitta igazgató

1. BEVEZETŐ 1
2. PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓNK KIALAKÍTÁSA SORÁN AZ ALÁBBI PROBLÉMAKÖRÖKRE KONCENTRÁLTUNK: 2
3. HIPOTÉZIS 3
4. EMBERKÉPÜNK 4
5. NEVELÉSI CÉLRENDSZERÜNK 5
6. ALAPÉRTÉKEINK 8
6.1 Személyközpontúság 8
6.2 Szabadság 10
6.3 A személyközpontú iskola gyermekek, szülők és pedagógusok iskolája 11
6.4 A nevelés alapja a gyermek élettevékenysége 12
7. KÉPZÉSI PROGRAM 14
7.1 A KÉPZÉSI PROGRAM EGÉSZÉT ÉS ELEMEIT MEGHATÁROZZÁK 15
7.2 A KÉPZÉS ÉRTELMEZÉSE 15
7.3 A TANÍTÁS-TANULÁS FOLYAMATA 16
7.4 KÉPZÉSI PROGRAMUNK JELLEMZŐI 17
7.5 Egységes alapú, egyes gyerekre szóló képzés 21
7.6 Egységesség és differenciálás – MÓDSZERTANI ALAPELVEK 21
7.7 Komplex ismeretelsajátításra, projektmunkákra épülő képzés 22
7.8 HOGYAN SZERVEZŐDIK A TANÍTÁS - TANULÁS FOLYAMATA 24
7.9 Alkalmazott projektformák 29
8. TANTÁRGYI RENDSZERÜNK 32
8.1 Környezetismeret 34
8.2 Tanulásmódszertan 35
9. TEHETSÉGFEJLESZTŐ FOGLALKOZÁSOK 41
9.1 Tánc és küzdősport 41
9.2 Az origami – papírhajtogatás 41
9.3 Furulya - zenei foglalkozás 42
9.4 Kézműves foglalkozások 43
10. ELLENŐRZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERÜNK 44
11. SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSÜNK MÓDJA, FORMÁJA 46

12. SZÜLŐ-GYERMEK-PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK GYAKORLATA 50
13. A „Kék Madár” Alapítvány 52
14. A programba kerülés rendszere 53
15. Szerződés 54
16. A szülők képzése, a kapcsolattartás formái 54
17. Spontán szerveződések 55
18. A pedagógusok együttműködése 58
19. A PEDAGÓGIAI MUNKA SZEMÉLYI, TÁRGYI, DOLOGI FELTÉTELEI 59
20. A PEDAGÓGIAI PROGRAM HATÁLYBA LÉPÉSE, FELÜLVIZSGÁLATA 64

A jelen pedagógiai program a Kék Madár Program elmúlt 27 évének szakmai tapasztalatai összegzésével készült, melyek a négy osztályos alsó tagozatos képzés során gyűltek össze.

A program alkotó pedagógusai:

Darabos Györgyi

Jegesné Rémesi Irén

A program szakmai vezetője:

Jegesné Rémesi Irén

A programot befogadó intézmény:

Veszprémi Báthory István Sportiskolai Általános Iskola

Veszprém, Halle utca 10.

1. BEVEZETŐ

A KÉK MADÁR ALAPÍTVÁNY huszonhét évvel ezelőtt jött létre azzal a céllal, hogy lehetőséget adjon Veszprém város és a körülötte levő települések új pedagógiai törekvések iránt érdeklődő pedagógusainak és az iskoláskorú gyerekek szüleinek arra, hogy megismerkedjenek egy alternatív nevelési-oktatási formával.

A személyközpontú gyakorlat megvalósítására - iskolafejlesztő pedagógusok által megalkotott – „Kék Madár" általános iskola alsó négy évfolyamára szóló pedagógiai modell az 63830/1991. számú miniszteri engedéllyel egyedi megoldású kísérleti tantervként kezdett el működni az 1992/93-as tanévtől.

Ezzel lehetőséget teremtettünk a városban és környékén a személyközpontú pedagógiai felfogás megismerésére, terjedésére.

A program első négy kísérleti évében résztvevő osztály jelenleg már felnőtt, dolgozó csapat.

Az 1996/97-es tanévtől fokozatosan indultak elsős tanulócsoportok, és minden évben indíthatunk új tanulócsoportot ezután városunk önkormányzatának támogatása értelmében, amennyiben sikerül a programhoz folyamatosan biztosítani képzett pedagógusokat, illetve megoldhatóvá válik az újonnan bekapcsolódó pedagógusok képzése.

Programunkra érvényesek mindazok a szabályok, formák, kötelezettségek, melyek az állami fenntartású tanulócsoportokra érvényesek. A pedagógiai program támogatására működik a „Kék Madár” Alapítvány.

2. PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓNK KIALAKÍTÁSA SORÁN AZ ALÁBBI PROBLÉMAKÖRÖKRE KONCENTRÁLTUNK:

1. A helyi vállalkozó pedagógusok proaktív alkotómunkájával, pedagógiailag elkötelezett szülők támogatásával jöhetnek létre új típusú (nyitott, szabad, alternatív) iskolaprogramok, amelyek alkalmasak arra, hogy a közoktatás gyakorlatát az igényeknek, a társadalmi kihívásoknak megfelelően változtassák.

2. A gyermeki érdeklődésre alapozott, indirekt személyiségfejlesztést jelentő, a kisgyermek életritmusát követő, a gyerekek különböző érési ütemét figyelembe vevő, és a természetes gyermeki fejlődést meg nem rövidítő, osztályzatokkal történő minősítés nélküli iskolázási lehetőség hiányzott Veszprém pedagógiai palettájáról.

3. Az iskola az ismeretek mechanikus átvétele helyett hogyan lehet az a hely, ahol elsősorban a megismerés folyamata, a tanulni tudás megtanulása a központi kérdés. Az iskolai időbeosztást hogyan lehet kedvezőbbé tenni kisiskolás korúak számára? A merev negyvenöt perces tanórákra és váltakozó tantárgyakra való szétszabdalás helyett miféle időbeosztás kedvez az elmélyülésnek?

4. Az iskolákban jellemzően kötelező jelleg, valamint a nevelői hatalmi attitűd helyébe hogyan vihető be a személyesség, az interaktív pedagógiai szemlélet? A problémák- és a konfliktusok kezelésében a személyközi viszonyok, interakció-hangsúlyos megoldások hogyan válhatnak természetes gyakorlóterepévé a kooperatív együttműködésnek a szülő-gyerek - pedagógus kapcsolatában.

5. Hogyan mehetünk elébe, hogy az iskolai tanulás ne tegye a gyerekeket szorongóvá, ingerlékennyé, hogy ne az egymással való versenyeztetés legyen domináns, mert az természetszerűleg váltja ki az említett jellemvonásokat a gyerekekben. Az értékelés jelenlegi gyakorlata főként a gyerekek külső elvárásokkal szembeni folytonos megfelelését minősíti, és nem a belülről fakadó önfejlődési igényt építi ki, ezért indokoltabb kisiskolás korban a fejlesztő jellegű értékelési formák használata. A kicsi gyerekek esetében a megismerő szeretet alkalmazásának kell elsődlegesen működnie a követelményeknek való megfeleltetés helyett.

6. A szülők az iskolai nevelőmunkát hatékonyan befolyásolni az iskolák többségében alig tudják. Kiszolgáltatottak, mert kiépítetlen annak a módja, hogy gyermekeik nevelésével, fejlesztésével kapcsolatos igényeiknek (és véleményüknek) megfelelő védettséget biztosítva hangot adhassanak. A szülői körökön, a szülői értekezleteken a pedagógus - szülő közti kommunikációnak a gyerek minősítő megítélése helyett megértőnek kell lennie, a megismerő érdeklődésből, megértő, odaforduló attitűdből kell következnie.

7. A "Kék Madár" Alapítványt alapítók úgy gondolták, hogy a szülőkkel együttműködve teremthető olyan finanszírozási keret, amely lehetővé teszi a gyermekek optimális fejlődéséhez szükséges ráfordítások gyűjtését és feladatra koncentrálását.

3. HIPOTÉZIS

A gyermekközpontú és személyiségfejlesztő pedagógiai program végig vitele és az adekvát keretfeltételek (szervezet, működési rend) között több területen hozhat eredményt.

- A szabadság, valamint a kooperatív tanító - gyermek viszony, az egyéni érdeklődésre és képességekre épülő fejlesztés megnöveli a gyermekek teljesítményét és pozitív tanulási attitűdöt alakít ki. Ebben a formában minden gyermek számára biztosított tehetsége kibontakoztatása.
- Az őszinte, toleráns, szeretetteljes, a próbálkozásokhoz (és a tévedésekhez is) biztonságot nyújtó légkör segíti a konfliktus kezelő- és megoldó képesség kialakulását, ugyanakkor olyan társas viszonyrendszert teremt, amelyben mindenki önmaga által segíthet a másiknak, miközben maga is fejlődik. A gyerekek megtanulnak egymással bánni, és együttműködni a nagyobb feladatok megoldásában is. A gátlásos, visszahúzódó gyerekek kinyílnak és önálló, határozott személyiségekké válnak. Az erőszakosak lecsendesednek, megnyugszanak, megtalálják helyüket az egymásra figyelő, toleráns, hozzáértéssel irányított gyerekközösségben.
- Az 1-4 osztályos korú gyermekek iskolai élettere lehet otthonos, természetes, a lehető legkevesebb szabályozást kell csak beiktatni, s a gyerekek lehetnek alakítói iskolai életüknek. Az iskola olyan hellyé válhat, ahol a gyerekek megtanulnak tanulni, és a tanulást élvezve fejlődhetnek egyéni ütemük és képességeik szerint. Az ilyen iskolában a tanulás olyan folyamattá válhat, ahol a gyermek büntetés nélkül cselekedhet, kutathat, csalódhat és fejlődhet. Az ellenőrzési-értékelési rendszer ezt az egyéni fejlődést segíti elő. A Kék Madár Programban így tehát elsősorban gyerekeket kell tanítani és nem tantárgyakat. Az ilyen iskolai működést szolgálja a komplex ismeretelsajátítási rendszer,

ami egyben csökkenti a gyermekek terhelését is, lehetővé teszi a valóság komplex megragadását, illetve hatékonyabbá teszi az objektív valóság összefüggéseinek felismerését, az alkotó képzelet, a kreativitás (- mint probléma-megközelítési mód -) fejlesztését.

- A személyközpontú Kék Madár Programban szülő - gyermek - tanító kölcsönösen megtalálják egymás nyugalmát, megbecsülik egymást, és az együttműködés során partnerekként az épülést tekintik alapvető céljuknak.
- Az állami finanszírozás mellett a szülőkkel együttműködve teremthető olyan keret, finanszírozási forma, amely lehetővé teszi a gyermekek optimális fejlődéséhez szükséges ráfordítások gyűjtését és feladatokra koncentrálását.

4. EMBERKÉPÜNK

A humanisztikus pszichológia emberképével egyezik, miszerint:
Az emberi lény önmagában is organikus egész, és képes szerves egység kialakítására mind természeti, mind társadalmi környezetével.

Az emberi lény alapvetően és lehetőségeiben pozitív természetű, és **képes arra, hogy személyiségében, kapcsolataiban konstruktív erőforrásként működjék**, egyéni és társas konfliktusait alkotó módon kezelje. **Szemléletünk középpontjában az ember személyiségének a fejlődése áll**. Ez a fejlődés a személyek saját **öntörvény**e szerint folyik.
A **személyközpontú** központi hipotézise szerint minden emberben óriási erőforrások rejlenek önmaga megértésére, énképének, attitűdjének, viselkedésének megváltoztatására, és ez az erőforrás fel is használható, ha megfelelő pszichológiai klímát tudunk teremteni. Az ilyen **fejlődést segítő klímában megtanulható mindenki számára, hogy személyiségét alkotó módon kezelje.**

Ez az emberkép az általunk megvalósítani kívánt iskola koncepcionális eleme. Ez az, ami **rendszer-specifikus**.

A tartalmak, nevelési módszerek, eszközök, szervezeti keret adekvátan e fejlődés megvalósulását szolgálják.
A nevelés, a tanulás-elsajátítás egész folyamatát valóságos társadalmi funkciókra való felkészülés, illetve ezek gyakorlása határozza meg. Ezek önállóvá fejlesztenek, autonómiát engednek. Olyan autonómiát, ami a társas magatartásban, egymásért érzett felelősségben kap értelmet. Mindezek realizálásához az iskolát pedagógiai műhelynek tekintjük.

5. NEVELÉSI CÉLRENDSZERÜNK

Mottó:

"Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, megismertje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni, amit csinál, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog."

Szent-Györgyi Albert nyomán

A nevelési cél, a társadalmi fejlődés pedagógiai szükségleteinek (ökonómia, politikai, ideológiai, morális szükségleteknek) megfogalmazása a nevelési gyakorlat számára.

Az össztársadalmi gyakorlat sajátos pedagógiai transzformálása a célrendszer, hiszen bárhogy is közelítjük meg a nevelés definícióját, mindig olyan tevékenységet értünk alatta, mely tervszerűen valamely **embereszmény, s normatív értékrend realizálására törekszik.**

A nevelési célban vannak mindenkire kötelező standard elemek, általános tulajdonságok, és vannak egyéniek.

Célrendszerünket

- a szükségletek
- a képességek
- az énkép
- a világkép fejlesztése
- a pozitív viszonyok, viszonyulások területén fogalmazzuk meg.

A Kék Madár program pedagógiai célrendszerével

- Céltudatosan alakítjuk ki a gyermekekben **a mindenoldalú továbbfejlődés alaplehetőségét**.
- Biztosítjuk az **önálló, kezdeményező, szabad és autonóm, ugyanakkor felelősségteljes személyiség kibontakozását,** valamint az **önismeret és önértékelés, illetve a társas kultúra fejlődését.** Így válik lehetővé, hogy a gyerekek erősítsék, kiteljesítsék önmagukat, és "belakják" kapcsolatukat környezetükkel és társaikkal.

- A mindennapi élet gyakorlati megszervezésével minden gyermek számára az válik lehetővé, hogy **megtalálja a számára legkedvezőbb tevékenységi tartalmakat és együttműködési módokat.**
- **Fejlesztjük a gyerekek problémaérzékenységét, konfliktustűrő-, kezelő-, és megoldó képességét, a kooperativitást, a tolerenciát.**
- Fejlesztjük erkölcsi gondolkodásukat. Mintákat és gyakorlóterepet adunk, magatartási normákat, szabályokat közvetítünk és alakítunk a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanulásához.
- Megismertetjük a gyermekekkel a lakóhely és környékének népi hagyományait, ezeket közösen felelevenítjük évszakünnepeink során. Nemzeti ünnepeinkhez kapcsolódóan megismertetjük velük életkoruknak megfelelő szinten az ország és a magyarság szimbólumait. Kirándulások, erdei iskolák alkalmával megtekintjük hazánk természeti és kulturális kincseit, ezzel is erősítve a közvetlen és tágabb környezetükhöz való kötődésüket, hazaszeretetüket.
- A fenntarthatóság és a környezettudatosság érdekében a gyereket érzékennyé tesszük környezetük állapota iránt. Az erdei iskolák, túrák, kirándulások segítik a környezetük sajátosságainak megismerését, észreveszik a környezetben lejátszódó kedvező és kedvezőtlen folyamatokat.
- Felismertetjük a gyerekekkel a testi és lelki egészség fontosságát, mindennapi iskolai gyakorlatunkban kialakítunk bennük helyes attitűdöket, szokásokat.
- Médiatudatosságra neveljük őket, megismertetjük velük a médiumokat és azok szerepét az ő szabadidejükben, valamint hasznosíthatóságukat a tanulásban.

  A XXI. századi tanulási környezet nélkülözhetetlen elemét képezi az iskolai tanuláshoz kapcsolódó digitális technológiával támogatott oktatási módszerek sokfélesége, ezért különösen fontos, hogy a

  mindennapi pedagógiai gyakorlatban is alkalmazzuk azokat.
- Tanulás tanításával célunk az önálló, hatékony, gondolkodáson alapuló tanulási folyamatra nevelés. Olyan hatékony tanulási attitűd létrehozása a feladatunk, amely képessé teszi tanítványainkat a kitartó tanulási munka megvalósítására, egyéni lehetőségeik, szükségleteik, erősségek, gyengeségek figyelembevételével, de azok maximális kihasználásával, fejlesztésével.
- Céltudatosan feltárjuk az egyes gyerekek következő fejlődési zónáit, **megfogalmazzuk egyéni fejlesztési programjaikat.**

- Olyan **meleg, vidám pedagógiai légkör kialakítása a célunk,** amelyet a tudatos "társas intelligencia" formálhat, és amelyben segítő tevékenységünkkel a tágabb és szűkebb környezet (a természet és a társadalom) jelenségeit a gyermekekkel számukra elfogadható módon (és komplexen) tudjuk megragadni, feldolgozni.

A gyerekek teljesítményének növelését két területen valósítjuk meg: egyrészt az alapismeretek elsajátításában, másrészt az erőfeszítéseik növelésére alkalmas készségeik, kompetenciáik kondicionálásában.

Az iskola alapfunkcióit figyelembe véve (személyiségfejlesztés, értékközvetítés, képesség-, kompetenciafejlesztés) kisiskoláskorban **arra törekszünk, hogy a tanulás boldogan, szabadon végzett elsajátítással folytatódjon, a személyes motívumok erősödjenek meg a tanulásra,** alkotásra.

Az iskolába lépő kisgyermekben óvjuk és továbbfejlesztjük a megismerés, a megértés és a tanulás iránti érdeklődést és nyitottságot. Átvezetjük a gyermeket az óvoda játékközpontú tevékenységeiből az iskolai tanulás tevékenységeibe. Igyekszünk fogékonnyá tenni saját környezete, a természet, a társas kapcsolatok, majd a tágabb társadalom értékei iránt. Tudatos szervezéssel teret adunk a gyermekjáték és mozgás iránti vágyának, figyelembe vesszük és segítjük a hozzánk járó gyerekek természetes fejlődését, érését. A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal, projektmunkákkal – fejlesztjük az alapvető képességeket és alapkészségeket, közvetítjük az elemi ismereteket, miközben attitűdöket, szokásokat alakítunk ki.

A kíváncsiságtól és érdeklődéstől motivált, szabályozott és kötetlen tevékenységek célszerűen kialakított rendszerében fejlesztjük a kisgyermekben a felelősségtudatot, a kitartást, az önállóságot, megalapozzuk a reális önértékelést.

Nem akarjuk megrövidíteni a gyermekkort! Az iskolában, az iskoláról való gondolkodásban mindig az éppen hozzánk járó gyerekek napi örömei, nyugalma, fejlődése áll munkánk középpontjában.

A személyközpontú iskola aktív iskola, hiszen az iskola maga is egy társadalom, ahol a gyermeki tevékenység, **a személyes tapasztalat a fontos**, nem pedig a kézbe adott tudás.

A tanulás transzferhatású, átvihető, tehát maga a folyamat a lényeg, ahol a gyermek cselekedhet, kutathat, csalódhat és fejlődhet.

6. ALAPÉRTÉKEINK

6.1 SZEMÉLYKÖZPONTÚSÁG

A személyközpontú iskolában minden egyes gyerek fontos. Nincsenek átlagos, tehetséges, tehetségtelen, szorgalmas, rendetlen, stb. tanulók, csak különböző **személyiségek** léteznek.

Hiszünk a gyermek pozitív természetében, képességei, kompetenciái kifejlesztéséhez azonban megfelelő környezet szükséges, ahol élettapasztalatokon keresztül formálódhat.
Nem az individuumot, hanem a személyiséget helyezzük a középpontba. A szuverenitás alapértéke az ön- és éntudat, mely folyamatosan fejlesztendő.
Minden individuum közösségben és közösség által létezik csak, ezért a mindennapi együttlétben a gyerekek számára lehetőséget kell hagyni, hogy módja legyen individuumát a közösség szolgálatába állítania. Tehát az ilyen iskola nem formál, szervez közösséget, hanem az egyes gyerek központba állításával, **a pedagógus tudatos tevékenységével feltételeket teremt az egyén fejlesztése érdekében a közösségi léthez.**
A személyiség értékének erősítése együtt jár az együttműködés, a szolidaritás, a demokrácia, a tolerancia értékének erősítésével is. Az együttműködés ugyanakkor fejleszti a kreativitást, a céltudatosság, a felelősségtudat, a kitartást, a problémamegoldás és kommunikáció képességet is.
Mindez feltételezi a gyermek - és egyben a pedagógus - szabaddá tételét.

Személyközpontú, személyiségfejlesztő nevelésben (iskolában) **gondolkodni** annyi, mint sikerorientált, **együttműködő és egymást tisztelő, kooperatív problémamegoldó életformát választani**, amelyet pozitív lelki beállítódás vezérel.
Ismerőssé válni, megérteni és együttgondolkodni kell azokkal a családokkal, akiknek az életével összehoz a munka. Olyan életmód kialakítása a megfelelő, amelyben a gyermekek szülei, természetes "munkatársakká" válnak, a nevelésben partnerekké lesznek.
A gyakorlat könnyen megtépázza a hangzatos elméleteket, s egyszerűen mondhatjuk azt is, hogy **a nevelés** nem más, mint a percenként **kialakuló új, meg új helyzetek aktuális megoldása,** melynek hatékonysága persze különböző feltételek meglététől függ, mint pl.
Fejlődés-lélektani ismeretek, helyzetviselkedés-biztonság, tudatos irányítás a pedagógus részéről, a gyerek aktív közreműködése, stb. **A nevelés legfőbb célja**, hogy a gyermek, a nevelők **személyes fejlődése** mellett a kooperativitást, a **kollektív gondolkodást** segítse. Arra

szolgál, hogy az egyes ember a másik embert (társát) ne önmaga határaként, hanem önmaga folytatásaként élje át.

Úgy gondoljuk a gyerekeket fel kell készíteni arra, hogy **meg tudják oldani** gyermekkorukban is **saját problémáikat**, mielőtt még szemben találják magukat a kamaszkor, a serdülőkor és a felnőttkor gondjaival. Erre csakis akkor lesznek képesek, ha kellő **szabadságot biztosítunk számukra, és felelősséget ruházunk rájuk**. Ilyen cselekvési térben születhet csak az igazi tapasztalat. A felelősség és szabadság nélkül semmilyen életkorban sem oldhatók meg a problémák, ezek megtapasztalása nélkül nem tud kialakulni a jellem.

Az egyes gyerekekkel való foglalkozás **központi hatóereje a pedagógus személyisége**, illetve a pedagógusközösség. A pedagógussal szembeni elvárásainkat a **Rogers-i megközelítés** szerint fogalmaztuk meg. Ebben a felfogásban fontos, hogy a tanító **legyen őszinte ember**, "ne csak pedagógus", **pozitív odafordulás jellemezze** minden esetben a gyerek felé, melyben fő irányelv, hogy **a gyereket elfogadja olyannak amilyen,** és mindig jelen van a nevelés során az **empatikus megértése**. A pedagógus személyisége is **folyamatosan fejleszthető és fejlesztendő**. A jó tanító nem attól jó tanító, hogy az ismereteket magas fokon közvetíti, hanem attól, hogy **élő, hiteles kapcsolata van a gyerekekkel, és ehhez teszi hozzá tárgyi tudását, mint szükséges feltételt,** s **ösztönzi a gyereket is az önálló ismeretszerzésre, cselekésre, aktivitásra.**

A pedagógus szerepe **a gyermek minél teljesebb megismerése,** majd ezt követően, illetve ezzel párhuzamosan a gyermek **személyére szóló fejlesztési program kidolgozása** egy meghatározott - a mi estünkben: **humanisztikus, emberközpontú szervezeti és együttműködési kultúrában.**

Ebben a folyamatban a tanító irányító - szervező, menedzselő, facilitátori funkciót lát el: a bizalom-teli légkör megteremtése mellett az életfeltételek folytonos javításával, az iskolai munka hatékony megszervezésével, korszerű, eredményes pedagógiai módszerek és technikák alkalmazásával serkentője a tanulásnak.

Hogy a nevelő adott helyzetben milyen legyen, mindig attól függ, hogy milyen tulajdonságokat kíván a gyermekkel való bánásmód. A kultúra- és értékközvetítés szempontjából ezért **fontos, hogy a tanítók is alkotó pedagógiai közösséget alkossanak.**

Amíg kisiskolásról van szó, addig a **személyközpontúság** a nevelésben **összetett elem: a kisgyerek is, a pedagógus is, a szülő is szabad, szuverén személyiséget jelent.** A kisiskolás életkorban elsősorban a **szülő joga dönteni** arról, hogy gyereke milyen módon fejlődjön. Döntését pedig mindenkor az aktuális társadalmi helyzete, személyisége,

lehetőségei, akaratérvényesítési képességei befolyásolják. A személyközpontú nevelési rendszerben figyelembe kell vennünk a szülők személyiségét is, mely meghatározza a családban történő nevelési módszereiket is. Jogukban áll gyermekeik fejlődésével kapcsolatos igényeiket megfogalmazni, és az iskolai nevelésben is aktív, alkotó szerepet vállalni. A kisiskoláskorban a szocializációs folyamat a behódolástól az azonosulás felé (normákkal, szabályokkal, értékekkel), ezek belsővé válása felé fejlődik. Az azonosulási mintákat életkori sajátosságaikból adódóan - főleg a kisiskoláskor elején - a felnőttek világából merítik a gyerekek. Ehhez nagyon fontos, hogy **a nevelő hatások, család-iskola egymást erősítsék**, **sikerélményhez juttassák a gyereket, s az én-kompetencia érzését erősítsék bennük.**

A gyermekközpontú iskola a **feltételteremtést** tekinti elsőrendű feladatának, s arra törekszik, hogy személyessé tegye a mindennapok pedagógiáját. Fontos a közvetlen kapcsolat, amely a gyerekek személyiségének tiszteletén alapul, és így párosul tudatos pedagógiával. **A nevelés során olyan személyes viszonyt kell kialakítani, amiben elfogadás van jelen, és ebben teljesedhet ki a személyiség.** Elsődleges feladat, hogy a gyermeki fejlődés érdekében szerveződjön meg az iskola.

6.2 SZABADSÁG

Az iskola belső működési rendje a gyerekekkel közösen oly módon alakul ki, hogy világossá váljék a hétköznapi lét során: **az egyik ember szabadságának legfőbb korlátja a másik ember szabadsága, és ahhoz, hogy ne a korlát érvényesüljön, együttműködés, kooperáció, demokrácia kell.**

A hagyományos tanulási szituációk túl sok szorongást keltenek, holott a szorongás nem kedvező alaphelyzet a tanulás számára. A **szabadabb légkör csökkenti a szorongást,** utat enged a kreativitásnak, lehetőséget ad a gyerekeknek arra is, hogy ha szükségesnek érzik, akkor abbahagyják azt, amivel éppen foglalatoskodnak, és egy kis pihenő, beszélgetés, játék után fognak újra neki a problémamegoldásnak, feladataiknak. A szorongás hiánya lehetővé teszi az intellektuális pihenőket, és nincs szükség arra, attól félve: a pedagógus észreveszi, hogy mit csinálnak, mindenfajta védekező mechanizmust használjanak, azaz úgy tegyenek, mintha mélyen gondolkodnának, pl. a kezükben ceruzát tartva az írást szimulálják.

Az alsó tagozat legalább első két esztendejében a hagyományosan értelmezett ismeretnyújtás, jártasságok és készségek menetrendszerű elsajátíttatása helyett lehetőséget akarunk nyitni az oldottabb, átfogóbb, komplexebb, több szempontú személyiség formálásra, a kompetenciák fejlesztésére, mintegy az óvodai nevelési

gyakorlat meghosszabbításaként. Innen lehet fokról-fokra léptetve haladni a zártabb, egyértelmű követelményeket támasztó általános iskolába.

A személyközpontú iskola működését a **kényszermentesség** jellemzi. Lemond a pedagógust megillető hivatalos eszközökről, ezek ugyanis a problémák kezelését kívül helyezik az aktuális szituáción, és ezzel egyidejűleg leegyszerűsítik a pedagógus helyzetét anélkül, hogy bármiféle eredményt érnének el.

A tanító nem alkalmazza a büntetést és a becsvágyat. Mindkettő sajátossága, hogy rövidtávon hatékony, de a személyiség hosszú távú kibontakozásában gátlásokat épít be, eltorzíthatja. A becsvágy nem csak attól téríti el a gyereket, hogy saját belső indítékaira hallgasson, azokat kövesse, hanem megzavarhatja a tárgyhoz fűződő viszonyát is, azt a személyes beállítódást, amit a tárgy a maga sajátos tulajdonságaival hív elő.

A becsvágy helyett **a megismerő szeretetnek kell működnie** a gyerek irányába**, hogy meg tudja ragadni a gyermek mindig rejtélyes, de megnyilatkozni vágyó lényét**, **és kibontakozásához segíteni tudjon.** Ez a szeretet csak meghatározott pedagógiai szituációban érvényesülhet, ahol a **kommunikáció** és a **kapcsolat**, mint két alapvető összetevő előtérben áll.

A **szabadság azt is jelenti, hogy a tananyag feldolgozásának sorrendjét (nyilván a szükséges egymásra épülő logikai sorrendeket fel nem borítva), a pedagógus és a gyerekcsoport döntheti el közösen egy-egy élményhez, tapasztalathoz igazítva.** Maga a döntés élménye a tevékenységről nagyon fontos.

A még fel nem dolgozott témákból választ a tanító a gyerekek érdeklődése szerint.

A szabadság nem csupán a kényszer hiányát, hanem egyben a szuverenitást is jelenti. Minden tanuló a saját magára vonatkozó döntéseiben önálló. Maga a döntéshozás élménye lényeges az azonosságtudat, a felelősségérzet, a kompromisszumkötés, együttműködés képességeinek kialakulása szempontjából.

Feltétlenül vissza kell állítani az adott szó, az én így akarom, így döntöttem, ezért felelek alapértékeket az iskolában! Így tudatosítható a döntés felelőssége, s siker és a kudarc joga, és ezek realitása.

6.3 A SZEMÉLYKÖZPONTÚ ISKOLA GYERMEKEK, SZÜLŐK ÉS PEDAGÓGUSOK ISKOLÁJA

Változásokat kell elérni az iskola használóinak egymással való viszonyában. A szülő, a tanár és a gyermek viszonya társadalmi viszony, azaz nem örökkévaló szabályok alakítják, hanem a történelmi periódusok normarendszereit és szükségleteit hordozó emberek. Épp ezért

a megújult demokrácia viszonyai között igencsak fontos a szülők szerepének növekedése. A családoknak jogukban áll beleszólniuk gyermekük nevelésébe. Éppen ezért nagy értéke és helye van a szülők (lakosság) támogató, megvalósítást segítő kezdeményezéseinek és igényeik kiszolgálásának.

Ez az alapelv egyben az iskola működésének meghatározója is. **A gyermek fejlődése a gyermek, a szülő és a tanító közös alkotása.** Nevelési rendszerünkben a gyerek, a szülő, a tanító autonóm egyén. Ez sokszínűséget feltételez a gyermekek fejlődéséről való gondolkodásban. **Ebben a felfogásban a pedagógiai feladat is bonyolultabbá válik, hiszen sokkal nagyobb befolyásolási lehetőségeket hagy és kíván a szülők részéről. Együttműködést a gyermekek fejlődésének érdekében.**

Az értékközvetítő, normaalakító feladatokat kizárólag a szülői házzal együttműködve kívánjuk elérni.

Figyelmünk középpontjában a tanító-gyermek, gyermek-gyermek, tanító-szülő, gyermek-szülők közötti viszony áll. Fontosnak tartjuk a szülő - gyermek - tanító közötti őszinteséget, a másság elfogadását. Úgy gondoljuk ahhoz, hogy az iskola az értelmes tanulás színhelye lehessen, ahol a tanító, a diák és a szülő kölcsönösen tanulhat egymástól, levetve a tanítószerepet, emberként kell létezni.

6.4 A NEVELÉS ALAPJA A GYERMEK ÉLETTEVÉKENYSÉGE

A nevelés az élet folyamata, és nem az eljövendő életre való felkészítés folyamata.

"A gyermek nem tökéletlen lény, olyan lény, amely saját körülményeihez igazodik, lelki élete egységet alkot, szellemi tevékenysége szükségleteihez igazodik." / Claparade: A funkcionális nevelés törvénye /

A gyermekek tevékeny részesei a pedagógiai folyamatnak; érzelmeik, véleményük, akaratuk, adottságaik folyamatosan alakítják az iskolát, a tevékenység körét.

A nevelésnek aktívnak, a gyermek érdeklődéséhez és igényeihez kapcsolódónak kell lennie.

A gyermekre úgy kell tekintenünk, mint az ismeretlen jövőre, amelynek csak a kiindulópontját ismerjük, a végpontját nem. Ez nem jelenti azt, hogy a gyermek azt tesz, amit akar: a vezetője a tanító egy meghatározott kultúrában.

A tanulás nem tölthet be más szerepet az iskolában sem, mint az emberi életben. **Tanulni a problémák megoldásával lehet,** és nem a többé-kevésbé szerencsésen kiválasztott ismeretek, szokások, képességek és attitűdök átadásával. Minden olyan anyag, amelyet nem a

tapasztalatból kiindulva sajátít el a gyerek, vagy amelyet nem alkalmaz a gyakorlatban: haszontalan, múlandó, bármilyen tudományos értéke legyen is.

Minden érték, amelyet csupán emlékezetbe vésnek anélkül, hogy ismernék szerepét a problémamegoldásban, csupán felületes értékű és nem alkalmas arra, hogy az életben használni lehessen. **Az iskola maga az élet.** Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az iskolának nincs létjogosultsága a felnőtté válás folyamatában, de figyelembe kell venni a gyermeki pszichikum sajátosságait.

A gyermeknek nem a felnőtt látószögéből, hanem saját mentális szintjének megfelelően kell biztosítani a tapasztalati alapot. **A gyermeki megismerés alapja a kutató-tapasztalás, a konkrét, kreatív tevékenység, és miközben érdeklődését, szükségletét elégíti ki, ezáltal ismeretekhez jut, szokásokat alakít ki.**

A kisiskolás életkorban a leegyszerűsített ismeret-átadás, az elemzés nem közelít, hanem inkább távolít az ismerettől.

"A túlfeszített tényszerűségből következik az adaptáció-képtelenség, a felszínesség, a készségfejlesztés lehetetlensége, a különböző tanulási és személyiségfejlődési zavarok egy része. Amennyiben a kisiskolásokkal szembeni elvárások módosulnak: **a szoros értelemben vett tárgyi tudás maximalizálásával szemben az elvárásokat az alapkészségek és a személyiség fejlesztése jelentené,** akkor elkerülhető lenne a kis hatékonyságú, konzervatív tanulási módszerek rögződése a későbbi évfolyamokon is, mivel **idő jut az egyéni tanulási stílus és szokás kialakítására.** Az elmélyülést, a problémamegoldást, az ötletek szabadon engedését és visszacsatolását **csak időigényes,** műhelymunkára is lehetőséget adó **tananyagstruktúra engedi meg** ". (Puskás Aurél, 1985)

Összegezve tehát az alapértékeinket:

- **Szabadság,** ami egyben az **autonómia** is; (jelenti a különbözőség hangsúlyozását is, de a **felelősségét** is).
- **Tolerancia**: egymás elfogadása, a közösségi lét, szolidaritás, felelősségvállalás másokért.
- Az önismereten alapuló **öntudat**, amely egyben a **másik ember tisztelete** is – társas kultúra.
- A **problémamegoldás** képességének kifejlesztése, mert tanulni csak az élethelyzetből adódó problémák megoldásával lehet. Enélkül nem tud kifejlődni a jellem, a személyiség. A korlátozott gyermek nem tanul meg úrrá lenni saját nehézségein, és a társaival kapcsolatos nehézségeken.

- **Kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság.**
- **Kooperáción, együttműködésen alapuló tevékenység** fontossága, ahol a konformitást a kreativitás, a kritikai szellem váltja fel – demokratikus attitűd kialakítása.
- **A munka szeretete, az igényesség**.
- A **nyitottság**, a **kíváncsiság,** a **játék és az öröm** jogának biztosítása, a **szeretet.**
- Környezettudatosság és fenntarthatóság.
- **Testi és lelki egészség.**
- **Hazaszeretet – népi hagyományaink tisztelete**

A tanító szerepe ebben a felfogásban **több szempontú.** Meg kell ismernie a gyerekek érdeklődését, hogy hozzáköthesse azt, amit meg akar tanítani nekik.

Biztosítja, hogy a gyerek személyes tapasztalatán keresztül átérezhesse a munka és a tudás értékét. A nevelés folyamatában a tanító személyiségét központi hatóerőként tételezzük.

Pedagógusok vagyunk, szakmánk a gyerekekkel való foglalkozás. Ez az alsó négy évfolyamon a kisiskolások életkori sajátosságainak ismeretét, motívumaik megértését, az egyes gyerekek élettörténetének ismeretét, tevékenységük szervezését, a folyamatos és fejlesztő értékelést, a motiváció fenntartását és a csoportműködésének (a csoportdinamikának) az ismeretét, demokratikus irányítását, befolyásolását jelenti.

Pedagógusnak, de elsősorban embernek tekintjük magunkat, mint ahogy a gyerekeket is elsősorban gyereknek, és nem tanulónak tekintjük.

Nem "elitiskolát", vagy "tudósiskolát" tartunk elérendő célnak, mindössze **másfajta hangsúlyokat jelölünk ki, és másfajta módszereket, szervezeti működést alkalmazunk, mint ami többnyire jelenleg jellemző az általános iskolák 1-4. osztályaiban.**

7. KÉPZÉSI PROGRAM

"Nagy kár, hogy manapság az iskola nem olyan érdekes, mint a játék. A gyerekek természetüknél fogva szeretnek tanulni, kíváncsiak - de fel kell kelteni az érdeklődésüket.

Erre a használatos oktatási módszerek nem képesek. Meg kell változtatni őket - és sokkal több "csodabogár" lesz.

Ehhez kedvező környezetre van szükség, ami nem túl engedékeny, de nem is túl szigorú.

A diákokat szorgalmassá, lelkiismeretessé, széles látókörűvé, önállóvá kell nevelni, nem szolgalelkűvé, kétszínűvé, kudarcokkal telítetté.

Mindez csak úgy oldható meg, ha az iskola valódi tapasztalatokat közvetít."

(Edison)

7.1 A KÉPZÉSI PROGRAM EGÉSZÉT ÉS ELEMEIT MEGHATÁROZZÁK

1) A Kerettantervben államilag definiált – és ezáltal a helyi tantervben megfogalmazott - tantervi tartalmak és fejlesztési követelmények.
2) Az általunk leírt alapelvek, a pedagógiai program.
3) A "Kék Madár" személyközpontú pedagógiát támogató alapítvány alapító okiratában rögzítettek.

Forrásként szolgált még a személyközpontú pedagógiai elképzelések közül Winkler Márta pedagógiai modellje, C. Rogers nézetei, a Freinet-technika, a Waldorf-pedagógia, a Humanisztikus Kooperatív Tanulási modell, a tantervfejlesztésben a curriculum - szemlélet, és a pszichológia-, pedagógiatudomány követelményei.

A képzési program alapvetően a pedagógiai programnak alárendelve készült. A kisgyermek természetes állapota az ismeretszerzés, de ez nem szűkíthető az iskolai tanulásra. Az iskola élettere a gyereknek, fontos, hogy szeressen ott lenni, érezze, hogy meglévő érdeklődésére, fejlettségére alapozunk, azt kielégítjük, és mindig újabb érdeklődése is jöhet elő. A gyermek tudni akar, kérdez a felnőttől, társától, szüleitől - válaszolni kell, örülni kell hogy kérdezett. Ha már tud, erre büszke akar lenni, ezt megmutatja.

Képzési programunk egy véglegesen operacionalizált rendszer **helyett rugalmas, a mindenkori iskolába járó gyerekek adottságait, képességeit, érdeklődését öleli át.**

7.2 A KÉPZÉS ÉRTELMEZÉSE

A képzés a pedagógiai program megjelenési formája, arra szolgál, hogy **eredményeként tartalma a gyerekben alanyiasuljon képességgé**. Azt tanítjuk meg, ahogyan tanítunk! A tanító munkája akkor eredményes, ha a tanulás-tanítás folyamata során, direkt irányítása feleslegessé válik.

Számunkra a képzés azt is jelenti, hogy a benne résztvevők együttese képes meghatározni a problémáit, képes ezekre megoldási alternatívákat keresni, miközben együttműködési módokat tanul és használ, átéli és tudatosítja a csoportfejlődés szakaszait.

A kisiskolás korú gyerekek képzésének célja az alkotóképesség fejlesztése, a mindenoldalú fejlődés biztosítása. A képzés során a tanulók váljanak ismereteik alkalmazásában jártassá, értelmi erőik és egyéb képességeik fejlődjenek, gazdagodjanak.

Képzésünk tervszerű, rendszeres, tudatos, soha nem spontán, mindig van célja!

A tanulás az adottságok képességgé fejlesztését, és az ismeretszerzést jelenti. Olyan ismereteket, képességeket és kompetenciákat tartunk szükségesnek, melyekkel a társadalomban hasznosuló tudásban három szinten biztosítható az egyén számára az "átjárás":

- önmaga kivilágításában;
- ezen keresztül más emberekhez való viszonyának kiépítésében;
- szűkebb és tágabb környezetének megismerésében, alakításában.

Ez a tudás feltételezi, szükségessé teszi az ismeretszerzés csoportos, kooperatív tanulásra alapozott eljárásait. Ezek az ismeretek csakis csoporttal együtt értelmezhetők, mert társas viszonyban kapnak értéktartalmat. (Barát nem lehet valaki önmagában ... így pl. elfogadott érték nálunk a gyerekek cinkos összenevetése.)

Elsajátítás legalább olyan mértékben történik iskolán kívül (kortárscsoport, család, tömegkommunikáció...), mint az iskolában. Mi az elsajátítás helyszínei között egy elemként helyezzük el az iskolát. Ezért tartjuk **fontos**abbnak az ismeretelvnél **az elsajátítási formákban való jártasság**ot: saját munka tervezésének, szervezésének - a tudás szervezésének - mechanizmusait megtanulni, azaz **megtanulni tanulást szervezni.**

7.3 A TANÍTÁS-TANULÁS FOLYAMATA

1) A tanulás értelmezése

A tanulás jelentőségét programunkban az alábbi fogalom értelmezésére építettük:
"A tanulás fogalmának szűk és tág értelmezését az iskolai tanulásnak az általános lélektanából ismert pszichikus folyamatokhoz való viszonyában határozhatjuk meg. Véleményünk szerint a hatékony tanulást elsősorban az jellemzi, hogy minden pszichikus funkció aktivitásának eredménye; tehát nem csak, vagy nem főként az emlékezeté és a figyelemé. Ez az elméleti alap lehetővé teszi a tanítás-tanulás pszichológiailag is szakszerű megszervezését, aminek következményeként aktív és produktív tanulói magatartás alakulhat ki az iskolás tanulás körülményei között. Látnunk kell még, hogy a tanulásnak ilyen tág értelmezése elvileg lehetővé teszi a tanítás és a nevelés mesterkélt kettősségének megszűntetését, a nevelési folyamat egységes szemléletét.

Az iskolai életben ugyanis - a verbális és motoros tanulási feladatokkal együtt, de azoktól elkülönítve is - állandóan tanulunk valamit az emberek különböző szerepeiből, az emberi viszonyulásokról, a társas kapcsolatokról, az értékről, sőt eme értékek szándékos vagy éppen szándéktalan (rejtett) kinyilvánítása révén. Érdeklődéseinket, rokon- és ellenszenveinket, értékelő viszonyulásainkat (attitűdjeinket) a dolgokhoz, intézményekhez és személyekhez a

szociális érintkezésben interakciók révén sajátíthatják el. Ezt a bonyolult, alig körülírható tanulási folyamatot nevezik szociális tanulásnak." /Báthory Zoltán: Tanítás és tanulás, Tankönyvkiadó, Bp. 1985./

2) **Az előzőekből adódó szemléletünk a tanítási-tanulási folyamatról**

- a valóságos iskolai együttműködésből vezetjük le a tanítás-tanulás folyamatának tervezését, szervezését, szabályozását és értékelését
- a folyamat tervezésénél, szervezésénél, értékelésénél, valamint a célok, tartalmak, módszerek, követelmények értelmezésénél **a tanulást tesszük központi kategóriává**, **a tanítást pedig tanulás-irányításnak**, **tanulásszervezésnek minősítjük.**
- a célokon túl azt is figyelembe vesszük, hogy milyen a folyamatban résztvevő tanuló, hogy milyen motívumok jellemzik, milyenek a képességei, érdeklődése a tanulás és az iskola iránt
- biztosítjuk a tanulásszervezés, az iskolai gyakorlat működésének azon sajátosságait, amelyek ösztönzik, garantálják az állandó információ visszajelentéseket, a folyamatos önfejlesztést
- az **iskolai tanítást-tanulást nem tanórákban, hanem folyamatban értelmezzük**
- a curriculum-típusú tanulásszervezést részesítjük előnyben a tanóraközpontú tanulásszervezés helyett: számolunk a tanulás iskolán kívüli színtereivel, valamint a tanulás tág értelmezésével
- a tanulás különböző színtereire helyezzük a hangsúlyt (korrekció, kompenzálás, felzárkóztatás, tehetségfejlesztés kérdései; szervezeti formák: osztály- tantárgyrendszer rugalmas lehetőségei)

7.4 KÉPZÉSI PROGRAMUNK JELLEMZŐI

Képességfejlesztés- Kompetenciafejlesztés

A képességet használt ismeretként értelmezzük. A családban, az óvodában és más hatások során a gyerekekben már alakítottak bizonyos normaelemeket, elképzeléseket, attitűdöket.

A képzés középpontjában az egyes gyerek áll! Gyerekeket tanítunk, nem tantárgyakat.

Ezért olyan tevékenységi, szervezeti és munkarendi formákat igyekszünk összeállítani, amelyben a **különböző gyerekek, különböző adottságai képességgé válhatnak,** direkt céltételezés, távlatos gondolkodás nélkül.

Alkalmassá kell válnunk, **különböző gyerekek számára eltérő tevékenység- és ismeretrendszert nyújtani különböző módszer- és eszközhasználattal.** Nem engedhetjük meg, hogy a tehetséges, vagy a gyengébb képességű gyerekek lehetőségei szűkebbek legyenek a tanórán együttműködni jól tudó társaiknál.

A kompetenciafejlesztés

*A **kompetenciát** úgy kell tekinteni, mint olyan **általános képességet**, amely a tudáson, a tapasztalaton, az értékeken és a diszpozíciókon alapszik, és amelyet egy adott személy **tanulás során fejleszt ki** magában."*

(Coolahan)

Alapvetően értelmi (kognitív) alapú tulajdonság, de fontos szerepet játszanak benne motivációs elemek, képességek, egyéb emocionális tényezők.

Ebből adódóan alapvető célunk, hogy a gyermekek a mindennapi életben hasznosítható tudással rendelkezzenek – nem lemondva az ismeretek elsajátításáról, vagyis „ismeretekbe ágyazott képességfejlesztés" megvalósítására törekszünk.

Kompetencia alapú fejlesztésen a készségek, képességek fejlesztését, az alkalmazásképes tudást középpontba helyező oktatást értjük.

Kulcskompetenciák a Nemzeti Alaptantervben

A Nat az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciákból kiindulva, arra építve, de a hazai sajátosságokat figyelembe véve az alábbiak szerint határozza meg a tanulási területeken átívelő általános kompetenciákat, továbbá azokat, amelyek jellemzői, hogy egyetlen tanulási területhez sem köthetők kizárólagosan, hanem változó mértékben és összetételben épülnek a megszerzett tudásra, fejlődnek a tanulási-tanítási folyamatban.

1. A tanulás kompetenciái
2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
3. A digitális kompetenciák
4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák
5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Kompetenciafejlesztés területei, fejlesztési követelményei

A tanulás kompetenciái

A kisiskolás a korosztályának megfelelő szinten képes önállóan írni, olvasni, számolni. A tanulás iránti attitűdje pozitív. Egyre gyakorlottabb figyelme összpontosításában. Tanári segítséggel képes saját tanulását megszervezni, segítséggel képes csoportmunkában aktívan részt venni, a sok pozitív visszajelzés hatására ezt egyre magabiztosabban teszi. Segítséggel felismeri szükségleteit, gyakorlatot szerez teljesítményének és képességeinek reális értékelésében. Képes kisebb segítséggel vagy anélkül gyakorló feladatai elvégzésére.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Anyanyelvi kommunikáció

A kisiskolás törekszik a mások számára érthető és kifejező beszédre. Figyelemmel tud követni szóbeli történetmondást, magyarázatot. Fel tudja idézni, el tudja mondani mindennapi élményeit, olvasmányainak tartalmát. Részt vesz a beszélgetésben és vitában, meg tud fogalmazni saját véleményt. Egyéni sajátosságainak megfelelően képes szövegek értő olvasására, illetve fokozatosan kialakul a kézírása. Megismeri és alkalmazza az anyaggyűjtés és elrendezés szabályainak alapjait. Ismer és alkalmaz néhány alapvető helyesírási szabályt. Képes a korosztályának szóló irodalmi és ismeretterjesztő művek megértésére és értelmezésére.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az alsó tagozat végére felébred a gyerekekben a nyelvek és a nyelvtanulás iránti érdeklődés. Felfedezi, hogy más országokban más szokások vannak, más nyelvet beszélnek az emberek, ez a felfedezés nyitottabbá teszi más kultúrák befogadására. Egyszerű idegen nyelvi szóbeli kommunikációval próbálkozik. Idegen nyelvi tevékenységei a korosztályának megfelelő dalokhoz, versekhez, mondókákhoz és jelenetekhez kötődnek.

Digitális kompetenciák

Kialakul és fejlődik a gyerekekben az IKT-eszközök használata iránti érdeklődés. Képessé válnak az IKT-eszközök irányított használatára (pl. képek, információk keresése, rövid szöveg létrehozása, továbbítása).

Matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kisiskoláskor végére képes érzékelni a tárgyak egymáshoz viszonyított helyzetét, méretét, képes a térben és a síkban tájékozódni. Gyakorlati tapasztalatait felhasználva felfedezi a mennyiségek közötti kapcsolatokat, képes ezen tapasztalatok megfogalmazására. El tud végezni egyszerű méréseket, az eredményeket a tanult mértékegységekkel le tudja írni. Képes a megtanult matematikai algoritmusok felidézésére és használatára gyakorlati tevékenységek során. Tud fejben számolni 10 000-es számkörben. El tudja dönteni egyszerű állítások igazságértékét, felismer egyszerű logikai kapcsolatokat.

Személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Kialakul a gyerekekben a társakkal történő közös feladatmegoldás képessége, tud irányítással együttműködni velük. Nyitott társai megismerésére, igyekszik megérteni őket. Elfogadja a közösségben való normaalapú viselkedés szabályait. Megjelenik az egyre táguló környezet megismerése iránti igénye, amely hozzájárul a szülőföldhöz, a hazához való kötődés kialakulásához.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A kisgyerek alapvető jellemvonása a kreativitás, mindaddíg, míg szűk keretek, sémák közé nem szorítjuk őket. A kreativitás mindig valamilyen eredeti, új produktum létrejöttéhez vezet, ami ugyanakkor hasznos is mások számára. A projektek során hangsúlyos szerepet kap az egyéni alkotóképesség, teremtőképesség, amikor egy-egy tanuló saját képzelőerejét felhasználva új ötletekkel áll elő egy probléma megoldása során, vagy új dolgot hoz létre.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A kisiskolás motivált a kitűzött célok elérésében, vállalja az ezeket elősegítő feladatokat (pl. háziállatok, növények ápolása). Felismeri és megérti, hogy a feladatok megoldásához többféle út is vezethet, egyszerű élethelyzetekben képes ezeket segítséggel megtervezni. Megérti, hogy felelős a vállalt feladatok teljesítéséért, belátja mulasztásai közvetlen következményeit, képes előre látni cselekedetei egyes kockázatait. Anyanyelvi kommunikáció

7.5 EGYSÉGES ALAPÚ, EGYES GYEREKRE SZÓLÓ KÉPZÉS

Az iskolaidő (1-4. osztály) alatt megszerzendő ismeretek, elsajátítandó képességek, kompetenciák alapja a Kerettantervben és a Helyi Tantervben rögzített követelmények teljesítése.

Az előírt követelmények az iskola egész képzési programjának csupán a minimumát tartalmazzák.

Nem jókra és rosszakra, győztesekre és vesztesekre, hanem különböző gyerekekre készült a programunk.

Mivel a fejlődés nem egyenletes, **fontos, hogy minden gyerek önmaga lehetőségeihez képest fejlődjék.** Tanítóként ezt segítsük elő, de semmiképpen ne erőltessük! Ezért a gyerekeket egyéni fejlettségüknek megfelelően, kellően **differenciált feladatadással késztetjük sokoldalú tevékenységre.** A tanulás alapja a tanító és a gyerek kölcsönösen egymásra ható tevékenysége, amelyet az előre megtervezett feladatok alapján a gyerek részvételével, megnyilatkozásaihoz, egyéni fejlettségükhöz igazodva szervezünk és irányítunk.

Biztosítjuk a tanulás tapasztalatszerző, képességfejlesztő, ismeretközvetítő hatásainak érvényesülését**. A tanulásirányítás a gyerekek folyamatos megfigyelésére épül.** Ez - a gyerekek egyéni fejlettségéhez igazodó képzés - biztosítja, hogy minden gyerek folyamatosan, a saját fejlődési-, érési ütemét követve - külső kényszer nélkül - szerezzen biztonságos tudást, **tanuljon meg** célokat kitűzve-, követve **teljesíteni**. A negyedik év végére kell elérni, hogy a gyerekek képességeiket egyéni lehetőségeiknek megfelelően a legmagasabb szinten kibontakoztassák, esetleges hátrányukat leküzdjék, és hogy képesek legyenek a következő iskolafokozaton a programtól függetlenül is saját erőfeszítéseiket felhasználva teljesíteni.

7.6 EGYSÉGESSÉG ÉS DIFFERENCIÁLÁS – MÓDSZERTANI ALAPELVEK

A nevelési-oktatási folyamat tehát egyszerre egységes és differenciált: megvalósítja az egyéni sajátosságokra tekintettel levő differenciálást és az egyéni sajátosságok ismeretében az egységes oktatást.

Az egyéni különbségek figyelembevételének fontos területe programunkban a **tehetséggondozás,** amelynek feladata, hogy felismerje a kiemelkedő teljesítményre képes tanulókat, segítse őket, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el és alkotó egyénekké váljanak. A gyerekek csak akkor képes erre, ha lehetőséget és bátorítást

kapnak. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket.

A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják az egyes területeken **alulteljesítő tanulók felzárkóztatását,** a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk, ezért is vállaljuk programunkban egy-egy ilyen kisgyerek iskolai fejlesztését. Esetükben a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok összhangja ugyanolyan fontos, mint más gyermekeknél. Iskolai nevelés-oktatásuknak alapvető célja a felnőtt élet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatása során a kerettantervben és a helyi tantervben részletezett kiemelt fejlesztési feladatok megvalósítása javarészt lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni az Irányelv fogyatékossági kategóriákra vonatkozó ajánlásait. Ezért a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósul meg és segíti a minél teljesebb önállóság elérését. A fejlesztési követelmények igazodnak a fejlődés egyéni üteméhez. A tartalmak kijelölésekor lehetőség van egyes területek módosítására, elhagyására vagy egyszerűsítésére, illetve új területek bevonására.

A pedagógus a differenciálás során figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

7.7 KOMPLEX ISMERETELSAJÁTÍTÁSRA, PROJEKTMUNKÁKRA ÉPÜLŐ KÉPZÉS

a) A hagyományos tantárgyakon alapuló elméleti oktatással szemben nagyobb szerepet szánunk az *integrált ismereteket közvetítő, a valós élethelyzeteken alapuló tanulásszervezésnek*. A

merev tantárgyi határok oldódását jelentősen segíti a cselekvésre, mint alapvetően meghatározó tartalmi elemre épülő tanulás. Figyelembe vesszük azt a tényt is, hogy az iskola a saját falain belül nem képes biztosítani az összes olyan tapasztalatot, amelyre a gyerekeknek feltétlenül szükségük van. Ezért gyakoriak a kirándulások, színház- és múzeumlátogatások, állatkerti- honismereti séták, projektek, erdei iskolák, évszakünnepek.

b)

Tevékenység központú szemléletünkkel kívánjuk elkérni, hogy a tanulásszervezési eljárások rugalmasabbá, sokkal inkább az *egyéni szükségletekhez* alkalmazkodóvá váljanak. Erre azért van szükség, mert nagyon széles körben terjednek a gyerekek által használt és közkedvelt új információhordozók. Ez szükségszerű módszertani váltást vár a tanulás szervezése során is. A tevékenységek és a képességek fejlesztésének középpontba állítása az aktív és együttműködő tanuláson alapuló, számítógéppel támogatott tanulóközpontú megközelítési módokat megerősíti. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy az osztálytermi munka, amelyik nem áll összhangban a diákok képességeivel, nem váltja ki érdeklődésüket, ezért szükségszerű, hogy nem motiválja őket.

c) Alapvető célunk a gyerekek érdeklődésének fenntartása, a tanulás tanulásának megtanítása, a nyitott gondolkodás megőrzése, problémahelyzetekben, a kutató, megfigyelő magatartás kialakítása. Az életben való helytálláshoz, a folyamatos továbbfejlődéshez legalább annyira hozzájárul a nem formális és az informális úton megszerzett tudás.
A tanulás iránti érdeklődés fenntartásának egyik fontos része a motiváció ébrentartása. Az általunk tervezett tanulási környezetben lehetőség van arra, hogy a pedagógusok ne a kudarcokat, hanem a sikereket erősítsék A tevékenységet középpontba állító tanulásszervezés lehetővé teszi az egyes diákok *egyéni képességeihez illeszkedő tanulásszervezési eljárások* és megoldások alkalmazását is.

A *cselekedtető tanulásszervezési eljárások következtében* a frontális tevékenységek aránya csökken. Megnő viszont az egyéni és a csoportos munkára, a problémamegoldásokra és a megbeszélésekre fordított időkeret. (Tapasztalatunk szerint amint a diákok többségénél kialakult az önálló vagy csoportokban önállóan végzett munka szokása, a tanítóknak lényegesen több idejük maradt a tanulásra kevésbé motiváltakkal való foglalkozásra.)

Az a tanítási-tanulási stratégia képes növelni a tanítás hatékonyságát, a tanulás sikerességét, mely tekintettel van az ismeretek összefüggéseinek feltárására, az elsajátíthatóságra.

Az integrált ismeretelsajátítási folyamat sajátosságai természet adta módon követelik meg a **MÓDSZERTANI INTEGRÁCIÓT a "TEVÉKENYSÉGRE ALAPOZOTT CSELEKVŐ ELSAJÁTÍTÁSNAK",** mint "generális módszertani elv"-nek az érvényesülését.

Ennek megvalósulási módjai között szerepelnek **programunkban olyan módszerek,** mint:

- a **sokkönyvűség, változatos könyv- és könyvtárhasználat, új információhordozók használata, digitális technológiával támogatott oktatási módszerek alkalmazása**
- az önálló, vagy tanári irányítással történő **egyéni és csoportos kutatómunkák:**
- pl. tudományos kisdolgozatok, projektek
- a **gyakorlati problémákból történő kiindulás**, ezáltal a kíváncsiság, az érdeklődés és az érdekeltség felkeltése (illetve belső szükség
- **esetjátékok**, a mindennapi életszituációk, szerepjátékok, a tudományos viták reprodukálása
- **önálló-, alkotó önkifejezési, önfejlesztési lehetőségek megteremtése,** tevékenységek gyakorlása: pl. beszélgető-kör, szabad témájú, ihletésű rajzok, alkotások majd fogalmazások, mozgásban kifejeződő lehetőségek, kreatív tánc, drámajátékok.
- Felfogásunkban a nevelésnek, az iskolának tehát **aktívnak**, a gyerekek érdeklődéséhez és igényeihez kapcsolódónak kell lennie.

7.8 HOGYAN SZERVEZŐDIK A TANÍTÁS - TANULÁS FOLYAMATA

Minden tevékenységforma azonos minőségben szerepel az iskola életében, nincs különbség az egyes tantárgyblokkok, illetve a szabadidős tevékenység között sem. Együttesen alkotják a tanítás-tanulás folyamatát, a személyiség fejlesztését.

Negyvenöt perces órák helyett rugalmas időbeosztással folyik a tanítás, olyan időbeosztással, amely a feldolgozandó tananyag, illetve a gyerekek aktuális állapotát figyelembevételén alapul

A mindennapos tanítás **beszélgető körrel** indul. A kör szociálpszichológiai jelentőségét az emberek közötti kommunikációban már régóta felismerték. A kör egészet alkot, amelyben minden egyén érzi önmaga egészét, és érzi, hogy egyenrangú része a körnek. Mindenki egyszerre van benne biztonságban, és egyben középpontban is, mindenki saját szociális fejlettségi szintjén vesz részt.

A **figyelmet, az egymásra figyelést jelenti, szabad, bensőséges, és a kör tagjai által szabályozott formában, légkörben működik.**

Reggelente a gyerekek szabadon beszélhetnek arról, hogy mi történt velük az előző napon, vagy aznap reggel, mivel szeretnének foglalkozni, bármilyen érzés, gondolat, impulzus a csoport elé tárható. **Lehetőséget nyújt a szabad fogalmazásra, megtanít a lényegkiemelésre.**

A körnek természetesen a tanító is a tagja.

Itt tisztázódik, hogy aznap milyen témakör mentén halad a csoport, a heti tervből lebontva, részarányosan értékelve. A reggeli kör a hét első napján egy kötött napirendi pontot is tartalmaz: a heti munkaterv megbeszélését.

Péntek délután ugyancsak a beszélgető körben történik a kitűzött cél, és a vállalt feladatok teljesítésének az értékelése.

A beszélgető **kör lehet húsz-harminc perces, de adott funkciójától függően akár egy órás is.** Megállapodás alapján meghatározott irányba is terelhető, tere lehet az érték-, normaalakító megbeszéléseknek, amikor egy-egy aktuális konfliktushelyzet, viselkedési probléma megbeszélése kerül napirendre. A beszélgető kör természetesen a gyerekek fejlődésével együtt fejlődik, változik, válik a tanítási-tanulási folyamat fórumává.

Természetesen ez a munkavégzés másfajta időbeosztást is jelent.

Rugalmas napi foglalkozási rend szerint dolgozunk, melynek az alábbi időbeosztás az alapja, de nyilván tanulócsoportonként eltérést mutathat.

7.45 - 8.15	Beszélgető kör
8.15 - 12.00	Intenzív tanulási tömb tantárgyblokkok szerint Közben rövid pihentető időszakok, illetve egy 30 perces szünet, játék, levegőzés
12.30-14.30	Alkotó-, mozgásos-, tehetségfejlesztő foglalkozások
14.30-15.30	Önálló tanulás - szabad sáv
15.30-	Szabad játék a hazamenetelig

Nagyobb **tantárgy-, tevékenységblokkokban** szervezzük a gyerekek iskolai életét. Ez a tanulási időbeosztás nem fárasztó, mert eleve kisebb egységekre bontja a többféle tevékenység, ami általában helyváltoztatásokat is jelent, s időt hagy a témakörön belül a szabad tevékenységre is.

Ez az időkeret egy-egy téma alaposabb feldolgozását, többirányú megközelítését teszi lehetővé. A foglalkozásokon sok eszközt használnak a gyerekek, minden tantárgy-blokkban

hangsúlyos szerepet kap a manuális tevékenység; a kéz és a "fej munkájának" egységes kezelése.

Maga az **óraszervezés** is sok mozgás, ami a munka előkészítése, elvégzése közben adódik, ami döntő többségében funkcionális. A mozgáslehetőség határozott szabadságérzetet ad a gyerekeknek, így az elvégzendő feladatok nem kényszerként jelennek meg.

A tanítás-tanulás folyamatának ilyen szervezése nehezen tűri meg - illetve csak rövid ideig - a frontális osztálymunkát.

Az előkészítés és a szervezés a kulcskérdése ezért munkánknak, úgy kell átgondolni a feladatokat, hogy abból minden gyerek tudjon a maga személyére szabottat találni. Ehhez nélkülözhetetlen a gyerekek alapos megismerése, mindennapos feljegyzések, **egyéni feladatkártyák készítése.**

Az előkészítő-szervező munkához tartozik **az osztályterem berendezése.** A tanulás hatékonyságának növelése és a problémák megelőzése érdekében funkció szerint leválasztunk munkahelyeket és úgy alakítjuk a környezetet, hogy abban a gyerekek motivációs szintjét folyamatosan éberen tartsuk, és szabad mozgásukat biztosítsuk.

A projekt módszer alkalmazása programunkban

Ha minden, ami létezik a világban komplex, miért ne lehetne ezeket egységben, kölcsönhatásukban tanulmányozni. Ezért az egymásra épített valóságos élettevékenységek rendezhetik maguk köré az ismereteket.

A **projekt módszer a megismerés fő forrásává a gyerek tapasztalatát teszi. John Dewei**, akitől a projekt módszer származik a gyerek múltbeli és folyamatosan jelenlévő tapasztalataira épített. A projekteket egyszerre tekintette a már megszerzett tapasztalatok alkalmazása és új tapasztalatok szerzése fő területének. **Komplexség, valóságos tevékenység és a tapasztalatokból való kiindulás** a kulcsfogalmak, amelyekre a projekt-módszer nemcsak, mint tanulási technika, hanem mint a megismerésnek az egész személyiséget mozgósító formája is felépül. A nevelő feladata ebben a módszerben segíteni a gyereknek a már meglévő és a gyakorlati tevékenység közben éppen születő tapasztalatait összekapcsolni, tudatosítani.

A projekt módszerre épülő ismeretszerzési folyamat láncreakciószerűen borítja fel a tradicionális iskolai folyamatokat, megváltoztatja a tanár- és diákszerepeket, az elsajátítást pedig egy **alkotó folyamat** részeként és eredményeként valósítja meg.

A projekt egy sajátos tanulási egység, amelynek középpontjában egy probléma áll. Ezért minden projekt végtelen és egyedi, mivel a problémák konkrét helyzetekben,

konkrét környezetben és konkrét gyerekekkel jelennek és oldódnak meg. A projekt- módszer a **tanulói tevékenységek tudatos tervezését igényli**, és az egyes projektek a tanulók életéhez, élményeihez kapcsolódó problémákból keletkeznek. A módszer alkalmazásával megvalósítható egy nagyon fontos nevelői cél, hogy **minden gyerek tehetségesnek érezhesse magát valamiben,** hiszen a verbális és nem verbális képességeknek, a szóbeli, elméleti és a kézzel való kifejezésnek egyenrangú szerep jut. Főleg **kooperációra, együttműködésre épül** a tevékenységköre, így egyben a szociális tanulás terepe is, amelyben megtanulható az együttműködés, a tolerancia, és az az élmény, hogy a másik embert ne önmagunk határaként, hanem önmagunk folytatásaként élhessük meg. A végrehajtandó feladatok sokfélesége biztosítja a közös ügyhöz való hozzájárulás sokféleségét is, így **mindenki beleviheti egyéni ötleteit**, tevékenységét a közös játékba, munkába. A tanulási időkeretet megbontja, nem skatulyázza be a 45 perces órákba, hanem **a tevékenység belső szükségleteihez igazítja az időkereteket. A tanár-diák viszonyban a partneri együttműködésre épít**, nem a tanár a "mindentudó", mindenki tanulhat mindenkitől.

A gyerekek fejlődésével évről - évre izgalmasabbá válik egyik fő célkitűzésünk elérésére való törekvésünk, mégpedig a tanulásnak, mint értékképző folyamatnak az átélése és tudatosítása. Ehhez adekvát folyamatként választjuk az **ünnepekhez** (szüret, Márton-nap, karácsony, farsang, húsvét, anyák napja), valamint **kirándulásokhoz, " erdei iskolákhoz** " kötődő témákhoz (erdő, állatkert, víz - és vízpart) kapcsolódóan a projekt munkát, illetve témahetet. Eredményessége, valamint a projektmunka során tapasztalható gyermeki hozzáállás, színes tevékenységskála, jókedv és munkaláz bizonyítja, hogy ez a tanulásszervezési mód **8-9 éves korú gyerekcsoportban is hatalmas belső energiákat szabadít fel.** Kíváncsiságuk kielégítésére, önmaguk "szórakoztatására" tanulnak: szerveznek, ötletelnek, kutatnak, gyűjtő munkát végeznek különböző témakörökben, dokumentálnak, feladatokat készítenek egymásnak és nekünk. Mi a feltételeket szervezzük meg, hogy tervezett munkáikat megvalósíthassák, és akkor segítünk, ha kérik. **Jelentős így a tanterven felüli tanulás!**

Persze sem a projekteket, sem a témahetet, sem a csoportmunkát nem tekintjük az egyetlen eredményes útnak, de fontos helyet kapnak a frontális forma mellett. Akkor és olyan mértékben, amennyire pedagógiai, lélektani, logikai szempontból indokolt és a feltételek is biztosíthatók. Az alkalmazás lehetőségének megállapítása folyamatosan előttünk álló feladat, amelynek vezérelve, hogy a folyamat során a gyerekek szembesüljenek "eszköztudásukkal" (olvasás, írás, kifejezés, könyvtári, internetes kutatás), tapasztalják meg, hogy jókedvű munka során segítségükre, vagy hátrányukra vannak meglévő képességeik.

A projektek megvalósulásakor a komplexitás érvényesül. A különböző műveltségterületek közötti kapcsolatok, a komplexitás a projektekben jelenik meg. Egy-egy projekt több műveltségterület kompetenciafejlesztési feladatait és tananyagait integrálja. Lehetővé válik a társadalomtudományi, természettudományi a technikai, valamint a művészeti (Vizuális kultúra, az Ének-zene és a dráma-tánc területek) integrációja. A projektek tantárgy és műveltségközi megközelítéssel lehetővé teszik az egyes kompetenciák fejlesztésében megnyilvánuló összetettség megvalósulását.

A projektekben – a természettudományos tárgyak tudáskoncepciójával összhangban, változatos munkaformákba ágyazottan a közös kompetenciaterületek mellett – az összegzően módszertani kompetenciának nevezett megfigyelés, kísérletezés, mérés, az adatokkal való „bánni tudás" és a stratégiai tervezés is fejlődik. A feladatok megoldása feltételezi a kritikai gondolkodást, a rendszerezést, az analógiák felismerését, a logikus gondolkodást, a kreativitást, a döntésképességet. A prezentációkészítés, a drámapedagógiai módszerek (pl. szerepjáték, szimulációs játék, közös döntés, környezeti problémák, konfliktusok megjelenítése, elképzelt történelmi helyzet mentális rekonstruálása, a témákhoz kapcsolható zeneművészeti és énekes tudás) szintén jelentős helyet kapnak a projektekben. A látvány- és ábraolvasási készség, a vizuális környezet befogadásával párhuzamosan fejleszthető a konstruálás és olyan átfogó képességek, amelyek jelentős szerepet játszanak az érintett korosztályok megismerő és tudásszerző eljárásaiban. Így válik koherenssé az egyes területekhez kötődő feladatállomány és a több komponensű kompetenciafejlesztés komplex feladata.

A projektek az érintett tananyagok mindegyikének feladatkészletét tartalmazzák.

A projektek tanulói tevékenységre épülnek, módszertani sokszínűség jellemzi azokat. Minden egyes projekthez tevékenységrendszer társul. A projektekben változatos munkaformákra, tanulási helyzetekre nyílik lehetőség, pl. terepmunka, csoportmunka, portfólió, nyitott (kötetlen, a tanító döntésére bízott) vagy zárt, kötött (megjelölt) munkaforma társul. A projektek tárgya, témája természetesen kapcsolódik a tananyagtartalomhoz, gazdag és releváns (tapasztalati, nyomtatott, vizuális, elektronikusan tárolt forrásanyagokból építkeznek, estenként kifejezetten az interneten elérhető információk és az Informatika eszközeit, használatát és alkalmazását igénylik.

A projektek, érdekes, motiváló, kiszámítható tanulási helyzeteket teremtenek, egyúttal a heurisztikus tanulás terepei is. Ez a tanulásfelfogás fejleszti az önismeretet, a hibafelismerés és hibajavítás képességét, a támogató tanítói visszajelzések növelik a biztonságérzetet, fejlesztik az önbizalmat, és a társas együttműködési képességeket.

A projektmunkában válik világossá a tanulók számára, hogyan is vezet az út a tervezéstől a végrehajtáson át az értékelésig. Ehhez azonban valóságos szituációkra, közvetlen tapasztalatszerzésre van szükség, a tanulókat gyakorta ki kell vinni az iskolai környezetből, hogy a feladatok életszerű helyzetekben nyerjenek értelmet.

A komplex tananyag tanításának, tanulásának kézzelfogható eredményei a következők:

7.9 ALKALMAZOTT PROJEKTFORMÁK

Erdei iskola

Programunkban a helyi tanterv, a NAT Természettudomány- és földrajz műveltségterületek követelményeihez közvetlenül kapcsolódóan évente erdei iskolai programban veszünk részt. A projekttanításhoz hasonló kiterjesztett tanulásszervezési formát jelent. Bár a közös tanulói-tanári tervezés itt korlátozottabban jelenik meg, mint a projektben általában, de mind az előkészítésében, mind a tanulási folyamatban lényegesen nagyobb a tanulói részvétel, mintha ugyanezeket a feladatokat az iskolán belül, tradicionális tantárgyi és órakeretekben oldanánk meg.

Az adott évfolyam tananyagához illeszkedve - de azt a mindennapi élet komplexitásában kezelve - a tapasztalatok gyűjtését és rendszerezését, a követelmények elsajátítását, a közösségi együttléteket segítik az **erdei iskolák.**

- **Az erdei iskolák megszervezése során is** fontos, hogy a megismerés folyamatát a tanulók érdeklődéséhez, cselekvőkészségéhez, aktivitásához igazítsuk, azaz tudjuk csökkenteni az ismeret-központúságot. Tudjuk átalakítani a hagyományos tanítás tanulás folyamat szerepelosztásait, ugyanis nélkülözhetetlen az egymásrautaltságon és partneri viszonyon alapuló kooperáció. Ezért használjuk a személyiséget jobban fejlesztő módszereket, beleértve a probléma-központú, a tevékenységre és együttműködésre alapozott tanulási formákat is. Tanítványainknak nem csak egyszerűen bemutatjuk a környezetet, hanem öntevékeny felfedezésre alkalmas tanulási helyzetekbe hívjuk őket. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az iskolai nevelés feladatai az erdei iskolában is érvényesítendők. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése, és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció.

- Mivel az osztályközösség a gyerek számára olyan, mint a második család, hiszen ébren töltött idejük nagy részét töltik az iskolában, fontos, hogy az osztály közösséggé alakuljon. Ehhez viszont ismerniük kell egymást. A problémák megoldása, szabadidejük megszervezése során jobban, több oldalról megismerhetik egymást és ezzel együtt önmaguk képességeit is. A diákok társaikkal kapcsolatban sok új információhoz juthatnak: megtapasztalják, hogy kire lehet számítani a bajban, ki az, akivel csak a közös érdek fűzte össze. Az erdei iskola tehát a közösségformálás kiváló terepe. *A pedagógus számára kiváló lehetőség megismerni a gyerekeket*.

- Az erdei iskola számos munkaformája kimozdítja a tanulót a hagyományos tanórai szerepéből. Olyan tevékenységeket is kínál, melyek során, a tanórákon háttérbe szorított képességeit is gyümölcsöztetheti.

- A természetélmények és a természettapasztalatok minden életkorban fontosak. Segítségükkel jöhet létre a **pozitív kapcsolat a természettel**. A környezeti nevelés sokrétű tevékenysége akkor igazán hatékony, ha lehetővé tesszük a valóságos természeti és létesített környezet cselekvő megismerését is. A természetről, csak természetben lehet tanulni. A környezeti nevelés során szembesülnek a diákok a természettel és a környezettel, és sajátítják el azt a tudást, és tesznek szert arra a képességre, és készségre, hogy a környezetet mindig figyelembe véve gondolkodjanak és cselekedjenek. A program megvalósítása a tanulók aktív megismerő tevékenységére épít. Az együttes tevékenységekre alapozva biztosítja **a szociális tanulás** lehetőségét, a személyiség- és közösségfejlesztést. A tanár nem túravezetőként mutogatja meg a helyszín érdekességeit, hanem megismerő helyzeteket alakít ki.

  A Természet és társadalomismeret tantárgyblokk művelődési anyagának feldolgozása azok köré a problémák köré szerveződik, amelyekkel a kisgyerek mindennapi élete során találkozik az őt körülvevő társadalmi és természeti környezetben. Meghatározza a munkát a természet-közeli kapcsolat, kirándulás, megfigyelés, érzéki tapasztalás és rögzítése, elemi vizsgálatok, ember és környezete közti kapcsolat összefüggéseinek keresése. Ebben mindig komoly segítséget kapunk a Nemzeti Parkok munkatársaitól, akik fogalakozásaikkal, szakmai tudásukkal színesítik programjainkat.

  A tanévek első egy hetét általában "erdei iskolában" kezdjük. A helyszín megválasztását aktuálisan az éves tananyaghoz kapcsoljuk: egyrészt a természet- és társadalomismeret, másrészt a magyar nyelv- és irodalom tantárgyblokkok művelődési tartalmához.

Az **erdei iskola, mint egy tanítási egység** a következő **fejlesztési követelményekre** épít programunkban:

- Ismerje fel az élő természet és azon belül a kapcsolatok és kölcsönhatások sokféleségét, értékelje azt, és igyekezzék a sokféleséget megóvni.
- Legyen képes az élőlények spontán és irányított megfigyelésére, általános és egyedi jelenségek, szabályok és törvényszerűségek felismerésére.
- Legyen képes a vizsgálódás, kísérletezés, mérés menetének betartására, az eredményekből következtetések levonására.
- Tudja tapasztalatait egyszerű módon szóban és írásban rögzíteni.
- Mélyüljön el benne a természet szeretete, és alakuljon ki védelmének az igénye: becsülje meg környezetének értékeit.
- Ismerje fel elemi szinten, hogy környezetének állapota / a levegő, víz stb. / egészségének állapotát is befolyásolhatja.

Témahét

A témahéten a tanulócsoport közös tervezéssel, helyi munkamegosztással egész nap egy adott cél érdekében tevékenykedik. A témahéten olyan célok kitűzését tervezzük, amelyek valamilyen oknál fogva szétfeszítik a hagyományos tantárgyi kereteket – komplexitásuk, rejtett tantervi céljaik (szociális érzék fejlesztése, attitűdformálás), feldolgozási módszerük (élményszerűség, együttműködés) vagy más, tantárgyakon átívelő képességfejlesztés célok következtében. A témahét a projekteknek sajátos formája, inkább **szimuláció**, mintsem klasszikus projekt, mert bár formailag megfelel a projektkritériumoknak, de tervezettebb, részleteiben kidolgozottabb. A témahetek lezárt programúak, s a végén közös alkotásban és egyéni értékelésben egyaránt megjelenik a tanulók heti munkája. A célok megfogalmazása a témahetek esetében eltér a tantervek megfogalmazásától. A témák közvetlenül is kapcsolódnak az adott időszak aktuális feladataihoz, évszakeseményekhez, hagyományokhoz, ünnepekhez, egy-egy tantárgyhoz, hiszen az iskolai tanulás egyik hagyományos eleme az ismeretszerzés e tanulási formában is jelen van, de a hangsúly az ismeretszerzés napi gyakorlattól eltérő formákon van, és a **kompetenciafejlesztés szempontjai** a meghatározóak.

A témahetek tervezése, szervezése és lebonyolítása a tanítók felelőssége, de az életkor előrehaladtával a gyerekeket is egyre inkább bevonjuk. Az éves munkatervben döntjük el, hogy az adott évben milyen típusú témaheteket szervezünk, a képességfejlesztésnek mely ágait erősítjük ezen az úton.

A témahét alkalmas az eltérő attitűdű, felkészültségű gyerekek eltérő motivációjának megteremtésére, a hagyományos órakeretek felbontása pedig lehetővé teszi a speciális adottságokkal rendelkező tanulók speciális feladattal való megbízását is. A tanítók együttműködése a tárgyi szétbontottság megszüntetését, a globális megközelítést teszi lehetővé. A témahetek nem csupán játékos tanulást, hanem egyéni alkotást is lehetővé tesznek, valamint közösségi élményt is nyújtanak.

Tantárgyi projektek

Tematikus tervezéssel egyes tantárgyak témáinak egy-egy elemét projektformában tanítjuk meg. Ez a megoldás akkor alkalmazható, ha az adott téma világos és egyértelmű, rövidtávú célra szerveződik.

Közösségi projektek

Programunkban meghatározó szerepet töltenek be hagyományaink, közös ünnepeink, melyek jelentősen segítik a közösséghez tartozás érzését, a „kék madaras" identitástudatot. A kék madaras programok projektformában jelennek meg. Az ünnepek, hagyományok közös rendezvényei a gyerekekkel, szülőkkel való együttműködésre épülnek. A projektfeladatok beépülnek az osztályok teendői közé, a tanulók, tanítók közös döntése alapján részét képezik a tervezésnek, a kisebb csoportok, egyes tanulók munkájának. A szülők is hasznos ötletekkel állnak elő, színesítik rendezvényeinket. Ezek a projektek fontosak tanítványaink számára is, részei a napi beszélgetéseknek, jó érzés felmutatni az egész kék madaras csapat színe előtt egy- egy közösség erejét, összetartását, kreativitását. Így válnak örömmé, valódi ünnepekké rendezvényeink.

8. TANTÁRGYI RENDSZERÜNK

Programunk kidolgozásánál az az alapvető szándék vezérelt bennünket, hogy az intézményes nevelés adta keretek között a személyiségfejlesztés érdekében átfogjuk a gyermek mind teljesebb élettevékenységét. Célunk olyan továbbépíthető alapműveltség

biztosítása, amely minden gyereknek azonos lehetőséget nyújt a képességei szerinti önálló ismeretszerzéshez és önműveléshez, a társas mezőben való fejlődéshez.

A tantárgyi rendszer és a tananyag összeállítása során elsődlegesnek tekintjük a gyerekek optimális fejlődésének biztosítását. Arra törekszünk, hogy ébren tartsuk a természetes kíváncsiságot, és erre építve fejlesszük problémafelismerő és problémamegoldó képességüket. Testileg - lelkileg egészséges, teherbíró, küzdőképes személyiséget kívánunk nevelni, akik képesek élethelyzeteikben a felmerülő nehézségeket megfogalmazni, megoldást keresni, cselekedni.

Az óvodából hozott tartalmak és tevékenységformák mellett az alapvető iskolai, tanulási képességeket, az úgynevezett kulturális eszköztudás iskolai alapelemeinek tartalmát foglalja magába. A műveltségtartalom **a következő tantárgyakban differenciálódik:**

- **Magyar nyelv és irodalom**
- **Matematika**
- **Művészetek: Ének-zene, Vizuális kultúra, Technika és tervezés**
- **Testnevelés**
- **Környezetismeret**
- **Etika/ hit- és erkölcstan**
- **Digitális kultúra (3-4. évfolyam)**
- **Tanulásmódszertan (3-4. évfolyam)**
- **Idegen nyelv (4. évfolyam)**

Programunkban komplex blokkokban, tantárgy-tömbösítéssel szerveződik a tanulás-tanítás folyamata a művészetek műveltségi területnél. Nem különülnek el egymástól a tantárgyrészek, ezért ahol csak lehet egymás követő órákra tesszük az órarendben az Ének-zene, a Vizuális kultúra, valamint a Technika és tervezés tantárgyakat.

A szabadon választható órakeretből 1-2. évfolyamon a Környezetismeret tantárgyat, 3-4. évfolyamon pedig a Tanulásmódszertant emeltük be, mint programunk központi elemeit.

8.1 KÖRNYEZETISMERET

1-2 évfolyam

A Környezetismeret művelődési anyagának feldolgozása azok közé a problémák köré szerveződik, amelyekkel a kisgyerek mindennapi élete során találkozik az őt körülvevő társadalmi és természeti környezetben.

A tantárgy keretein belül végzett, aktív tanulásra épülő tevékenységek olyan tapasztalatokat tesznek lehetővé a tanulók számára, amelyek illeszkednek életkori sajátosságaikhoz, kognitív fejlődésükhöz, és belső motivációjukra támaszkodnak. Ezek a tevékenységek támogatást nyújtanak ahhoz, hogy a tanulók megismerjék testi jellemzőiket, a szűkebb és tágabb környezetüket. Az olyan tevékenységek, mint a megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés, kísérletezés, a tanulók kíváncsiságára támaszkodnak, és megalapozzák a tanulás későbbi szakaszaiban megjelenő tantárgyak tudásbázisának kialakítását. A tantárgy tanulása erősíti az ember és a természet, az élő, az élettelen és a kultúra által létrehozott környezet iránti érdeklődést, felkelti a tanulók motivációját a természettudományok és a földrajz tárgykörébe tartozó problémák egyre mélyebb megismerése iránt.

A környezetismeret tanításának legfontosabb célja, hogy a tanuló:

1. elsajátítsa és gyakorolja a természettudományos ismeretszerzés módszereit;
2. fejlessze a megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képességét;
3. fejlessze a mérési technikáját és a kísérletezésekhez szükséges képességeit;
4. fejlessze problémamegoldó gondolkodását, kommunikációs és vitakészségét;
5. rendezze tapasztalatain keresztül szerzett ismereteit;
6. a mindennapi életben és a szaktárgyak eredményes tanulásában alkalmazásra képes tudásra tegyen szert;
7. tanulja meg szeretni, tisztelni és védeni a környezetét, ismerje a környezettudatos életmód szokásait;
8. ismerje az egészségtudatos életmód szokásait.

Szemléletünkből is következik, hogy a tananyaghoz kötődő tartalmak, tevékenységek és fejlesztési követelmények egy része a tanórákon kívüli időben történik, melyek szerves részét képezik pedagógiai programunknak. / Pl. erdei iskolák, kirándulások, séták, projektek, délutáni foglalkozások, tudományos kisdolgozatok, stb. /

8.2 TANULÁSMÓDSZERTAN

3-4. évfolyam

„Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni…”

- írta Szent-Györgyi Albert évtizedekkel ezelőtt egy tanulmányában. Ez a felfogás megegyezik a képességfejlesztő pedagógia törekvéseivel, amely nem a lexikális tudás megszereztetését, hanem a teljesítőképesség kifejlesztését részesíti előnyben az iskolában eltöltött évek során. A tanuláshoz való viszony alakulásában nem hangsúlyozhatjuk eléggé az általános iskolák felelősségét. Ez nem csupán a tanárok önkritikus beállítódását jelenti, hanem az intézményes oktatás nehézségeivel való aktív szembenézést, és azok leküzdésében a bátorságot, a leleményességet, a kísérletező kedvet, a reformpedagógiai szemléletmód, a személyközpontúság elsajátítását.

A tanulási folyamat születésünktől kezdve egész életünket végigkíséri, melynek környezete és körülményei életünk során gyakran változnak. A tanuláson a mindennapi életben elsősorban az ismeretek elsajátítását, a tudás megszerzését értjük. A tanulás nem formális keretektől kezdődik, attól kezdve, hogy tudatosan kezdjük szemlélni a világot, majd nagymértékben intézményesített, iskolai keretek között történik.

A tanulás tanításának elsődleges célja, hogy az egyéni képességek, készségek figyelembe vételével és fejlesztésével képessé tegyük tanítványainkat a 21. században elvárható tudástartalom megszerzésére, a tengernyi információhalmazban történő eligazodásra, a lényeg, a fontos, a szükséges ismeretanyag kiválasztására, a folyamatos, élethosszig tartó tanulás alapjainak megismertetésére, az új helyzetekhez, elvárásokhoz történő igazodásra, az információforrások megismerésére, kezelésére, használatára.

A tanulás megtanítása elsősorban az iskola kötelessége és felelőssége, mely sokrétű és összetett feladatot jelent a pedagógusok számára. A legfontosabb tennivalók közé tartozik a tanulási folyamat során a tanulói motiváció kialakítása és fenntartása a tudás megszerzése céljából. A tanulás hatékonyságának szempontjából meghatározó fontosságú a tanulói érdeklődés felkeltése és megtartása egy-egy tantárgy tanulása-tanítása során.

A tanulás tanítása tantárgyközi, hiszen a megtanult, elsajátított, begyakorolt módszerek, stratégiák, az egyéni tanulási szokásokhoz igazodva valamennyi tantárgy tanulásánál jelen vannak, segítséget nyújtanak.

A tantárgy tanulásának célja az önálló, hatékony, gondolkodáson alapuló tanulási folyamatra nevelés, a későbbi munkaerőpiacon történő megfeleléshez szükséges kompetenciák kialakítása.

Olyan hatékony tanulási attitűd létrehozása a feladat, amely képessé teszi tanítványainkat a kitartó tanulási munka megvalósítására, egyéni lehetőségeik, szükségleteik, erősségek, gyengeségek figyelembe vételével, de azok maximális kihasználásával, fejlesztésével.

A hatékony és önálló tanulás megvalósítása érdekében képessé kell tenni tanítványainkat mind az egyéni, mind a különböző társas munkaformák során történő együttműködési készség kialakítására.

A tanulás tanításának megvalósítása az egyéni képességekhez igazodó, differenciált, tevékenykedtető munkaformák előtérbe helyezésével érhető el az intézményesített nevelés-oktatás során.

Fő célunk ebben a szakaszban, hogy előzzük meg a kedvezőtlen tanulási szokások kialakulását, mert ez sokkal könnyebb, mint a rossz szokások korrigálása. Különösen vonatkozik ez a tanulás külső körülményeire, a tanulás kereteinek megteremtésére, az időbeosztásra, a ritmusra, a rendszerességre. De nem kevésbé fontos, hogy jól gazdálkodjunk a gyerekek belső erőforrásaival, kerüljük el az iskola intézményesítettségéből fakadó ártó hatásokat, melyek a tanulási kedv csökkenését, a belső motiváltság letörését, a kíváncsiság és az érdeklődés elapadását eredményezhetik. Rendkívül fontos a szülőkkel való harmonikus együttműködés, mert a tanulási magatartást a szülői attitűdök jelentős mértékben deformálhatják.
Folyamatosan fejlesztjük az eredményes tanuláshoz szükséges alapképességeket.

A Tanulásmódszertan tantárgy ennek a felfogásnak az érvényesítéséhez közvetlen segítséget nyújt, mivel rendszerbe foglalja azokat a tanulási (és tanítási) módszereket és tanulási (tanítási) szemléletet, amely a tanulási képesség összefogott fejlesztéséhez szükségesek. A tanulásban valamennyi pszichikus funkció részt vesz, ezért nem elegendő csupán a szűken értelmezett tanulási teljesítményhez megszokottan hozzárendelt figyelem és emlékezet tréningezése.
A tanulás tanításával külön órakeretben kívánunk már foglalkozni az általános iskola 3. évfolyamától, mivel alapját adja a tanulási képesség szaktárgyi órákon való fejlesztésének. A tanulással való tárgyszerű foglalkozás 3. évfolyamon való megkezdésével tudatosabban indulnak neki a gyerekek a felső tagozatnak, hatékonyabbak az ismeretelsajátítás

folyamatában, az önálló tanulásban. Több mint húszéves tapasztalatunk, és tanulási-motívum vizsgálatok igazolták számunkra, hogy megtérül az erre fordított irányított intenzitás, idő.
Az általános iskolában bekövetkező tagozati váltás több tekintetben okozhat nehézséget a tanulóknak. A felső tagozatban szembesülnek először azzal a ténnyel, hogy sokkal több tanár tanítja őket, mint azt korábban megszokták. Több tantárgyat tanulnak, nagyobb elvárásoknak kell megfelelniük. Az alsó tagozatos évekhez képest önállóbban kell a mindennapokat felépíteni.

A tantárgy eredményes tanulása során a tanulók megismerik saját pszichikai feltételeiket, különböző képességek fejlesztésével megtanulják a hatékony és eredményes tanulási stratégiákat, módokat, amelyek segítenek a tanulási nehézségek leküzdésében, hogy minden tanuló képességei legjavát nyújthassa.

Figyelembe vettük azt is, hogy vajon miért tanulnak a gyerekek, mi motiválja őket az 1-3. osztályban. A kisebb korban anticipációs képességük még nincs, tehát nem azért tanulnak, mert belátják, hogy szükségük van rá, ezt csak később lehet számításba venni. Akkor tanulnak, ha valami érdekli őket. Ezért úgy kell terveznünk, hogy a meglévő, ismert érdeklődésük kielégüljön miközben újabbat keltünk fel bennük. Ennek egyik eszköze például a sokkönyvűség, választhatnak mit olvasnak szívesen. A tanulás képessége transzfer hatású, átvihető, így "majdhogynem" mindegy mit olvas a gyerek az olvasási képesség szempontjából. A magyar és matematika blokkokban is arra törekszünk, hogy a mindennapi életükből vegyük a feladatokat.

Az Alternatív Közgazdasági Gimnázium Tanulásmódszertan tematikáját adaptáltuk, miután elvégeztük az általuk kidolgozott programcsomag tanítási tréningjét. Beépítettük a Zsolnai program ilyen jellegű fóliasorait is. A blokk keretében **szókincset fejlesztünk, figyelem- és emlékezetfejlesztő gyakorlatokat végzünk. Tanítjuk többek között a lényegkiemelést, az aktív olvasást, a jegyzetelés, vázlatkészítés különféle technikáit, pl. rajzos vázlat, "mappa" módszer, kisdolgozatok, kiselőadások elkészítésének módját.**

Úgy gondoljuk, hogy ezek a készségek nagyon fontosak az ötödik osztályba történő átmenethez a személyiség érése-fejlődése indokán, valamint azért, hogy alkalmazásuk tudatossá váljon.

Első osztálytól kezdve fő célja a programunknak **a tevékenykedtetésen, tapasztalatszerzésen alapuló ismeretközvetítés** a gyerekek életkorához igazítva, minél hangulatosabb, közvetlenebb formában. Azt valljuk, hogy elsősorban gyerekeket tanítunk és

nem tantárgyakat. Minden szituációban a gyermek személyisége, nem pedig tantárgyi teljesítménye a lényeg. A valóság komplex megragadására való törekvés késztetett bennünket, hogy újragondoljuk a tananyagstruktúrát, változtassunk az időkereteken, új eljárásbeli alternatívákat próbáljunk ki. A **lényeg, hogy tudja, mit akar elérni**, és valósítsa meg, **vigye véghez azt!** Abban akarunk segíteni a gyerekeknek, hogy minél később alakuljon ki bennük a tanulási teljesítmény-centrikusságra való törekvéssel együtt járó stressz, és a megismerés öröme helyett az osztályzatokért való energiaösszpontosítás.

A röviden ismertetett törekvésekből látható, hogy munkánkban **többfajta pedagógiai koncepciót használunk,** de mindegyikből csak azokat az alapelemeket alkalmazzuk, melyeket teljes azonosulással tudunk elfogadni.

A pedagógia program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékét nem rögzítjük külön, hiszen mivel a Báthory István Általános Iskola szerves részeként működünk, ezért természetesen valamennyi meglévő eszközét mi is használhatjuk.

A felhasználandó **oktatási segédanyagokat célkitűzéseink szolgálatába állítjuk**.
Pedagógiai, képzési programunk egyik alapelve a **sokkönyvűség**, a tankönyv egy a sok könyv közül. Felhasználjuk a gyerekek már meglevő kedves könyveit, a különböző gyermekfolyóiratokat, gyermekenciklopédiákat, szótárakat, lexikonokat, a gyermekkönyvtár könyveit. A **gyerekek** gyűjtött **"kincsei", az akvárium, a terrárium** szintén beépülnek a mindennaposan használt oktatási segédanyagok közé.

Fontos szerepe van az általunk folyamatosan készített **feladatkártyák**nak a **felzárkóztatás, tehetségfejlesztés szempontjából, a kutató-tapasztaló tanuláshoz.**
Alapelvünk, hogy nemcsak a pedagógustól, hanem egymástól is tanulnak a gyerekek. Így szükségessé válik a **számítógép,** nyomtató, a fénymásoló használata, amivel a gyerekek saját fogalmazványaikat, egyéni produktumaikat (pl. **"tudományos kisdolgozataikat"** elkészíthetik, és egyben el is juttathatják társaikhoz, illetve kezdetben ezek is az olvasás és írás elsajátításának fontos eszközei.

Az IKT-eszközök használata ma már nélkülözhetetlen a gyerekek kíváncsiságának kielégítése, a tevékenykedtető gyakorló feladatmegoldások, differenciált fejlesztés szempontjából. Minden tantervünkben felszerelt projektor, számítógép segíti ezirányú tevékenységünket, egy tanteremben interaktív tábla is található.

Tankönyvhasználatunk megegyezik az általános iskolák 1-4. osztályában használatos - választható - tankönyvekkel, feladatlapokkal, munkafüzetekkel, de

természetesen sokszor használunk általunk szerkesztett munkalapokat, feladatkártyákat is, melyek a differenciálás eszközei.

Délutáni időszak

A délután tanulási, gyakorlási időszak heti tervezéssel történik, mely **"szabad sávot"** hoz létre.

A **"szabad sávon", a tervezett önálló tanuláson belül a gyerekek maguk tervezhetik, szervezetik feladataikat és azok időkereteit.** Az itt kialakult munkamódszerek, a tanulási önállóság transzfer módon beépül a tanítási-tanulási folyamat egészébe.
Ekkor a gyerekek eldönthetik, mivel akarnak foglalkozni: folytatják-e megkezdett munkát, kutatómunkát végeznek-e valamilyen tantárgykörben, projektmunkát végeznek, vagy félrehúzódnak-e olvasni. A tanulók választását természetesen nem korlátlan szabadság jellemzi, mert a közösen elfogadott heti munkaterv szabályozza a munkát.

A **heti tervezés** az adott évfolyamra érvényes követelményrendszer és kötelezően feldolgozandó törzsanyag figyelembevételével történik, széles teret hagyva szabad sávnak, az előírt témák feldolgozásának, illetve mások beemelésének.
Ez az alap, mely lehetővé teszi, hogy heti munkatervekkel dolgozhasson a gyerekcsoport, hiszen lehetőség nyílik arra, hogy a gyerekek akkor dolgozhassák fel a témákat, amikor arra a legnagyobb késztetést érzik.

Ezen a körön belül már a tanító dolga, hogy mit és hogyan old meg a gyerekekkel. Ahhoz, hogy alkotó munkát végezzenek a gyerekek, s hogy ez valóban örömet jelentsen számukra, hogy magából a tevékenységből, a közös élményekből következzen a fegyelem, ahhoz nagyon alapos előkésztő munkát kell végezni. Gondoskodni kell a szükséges munkaanyagok és eszközök biztosítása mellett a munka egyéb feltételeinek megteremtéséről is.

Ehhez az kell, hogy megtanítsuk a kisgyerekeket olyan célok kitűzésére, amelyek eléréséhez jók az esélyeik, s amelyek elérése rajtuk, cselekedeteiken múlik. Életkori sajátosságaikból adódóan a kisiskolások rövidtávon képesek tervezni, célokat kitűzni. Programunkban a gyerekek egy hétre kapják meg az elvégzendő feladatokat azzal az instrukcióval, hogy a hét végére kell készen lenniük vele. A heti beosztású elvégzendő feladatrendszer önállóbbá teszi a gyerekeket, megtanulják megtervezni, beosztani idejüket, kialakíthatják saját maguk leghatékonyabb munkastílusát. Azzal, hogy szabadon „gazdálkodhatnak” valamennyi tantárgy egész heti kondicionálására szánt munkalapjával,

gyakorló feladatával, megtanulják, mennyi lehet a halogatás mértéke, hogyan a legjobb elvégezniük.

Tapasztalataink szerint különböző módon kényeztetik önmagukat, mint ahogy személyiségeik és viselkedési indokaik is különbözőek.

Akik nem bírják a feszültséget, szinte „beleszürkülnek" abba, hogy azonnal túl akarnak lenni minden heti feladaton, s tervezés nélkül „falják" a feladatlapokat.

A kevésbé meggondoltak, a túl nagy önbizalommal rendelkezők („hamar végzek úgyis, majd csütörtökön nekilátok") többször kudarcot vallanak.

Az „ínyencek" először elvégzik a legkedvesebb, érdeklődésük szerinti összes feladatot, azután kezdenek a többihez.

Egyszóval sokféle megoldást engedünk „erjedni" viszonylag hosszú ideig úgy, hogy a gyerekeknek arról kell beszámolniuk

- hogyan végezték munkájukat,
- utólag jónak tartják-e,
- a társaiktól hallottakból találtak-e számukra átvehetőt, a következő héten szándékoznak-e módosítani valamit, és milyen eredményre számítanak, ha módosítanak.

Nem minősítjük őket. Bízunk a fejlődési folyamatban, a megismerő szeretetben és nem „reagáljuk túl" az esetleges, kívánt fejlődési iránytól való eltéréseket. A reagálást a gyerekek teszik meg, értékelve saját munkájuk sikerességét. Így megtapasztalják a rajtam múlik a siker, a kudarc szempontját.

A gyerekeknek felesleges utasításokat adni, hanem fontosabb megismertetni velük a célt, és egyúttal felkelteni iránta az érdeklődésüket, amelynek elérését az adott napra, hétre, hónapra tervezzük meg, és amelyhez a *mit* és a *hogyan* kérdést a gyerekekkel közösen döntjük el.

A közös tervezés, a heti munkatervek kialakítása azért fontos, mert így a gyerekek minden téma feldolgozását úgy élheti át, mint saját érdeklődésük, kíváncsiságuk kielégítését: hétről-hétre gyakorolhatják érdekeik érvényesítését és mások érdekeinek elfogadását.

A **heti munkatervekkel való tevékenység** olyan **döntési helyzeteket szül,** amelyek valóban fejlesztik a tanulók felelősségérzetét. Ha már egyszer elfogadták a munkatervet és abból ki-ki saját egyéni programját elkészítette, akkor ennek elvégzése önszántából vállalt kötelezettség.

Ez egyben szerződés a tanító és a gyerek között. A felelős, meghitt tanító-gyerek partnerkapcsolat, fegyelem nem jön létre egyik pillanatról a másikra. Ezt nap, mint nap gyakorolni kell. Ennek formája a szabad munka, illetve a beszélgető kör.

9. TEHETSÉGFEJLESZTŐ FOGLALKOZÁSOK

9.1 TÁNC ÉS KÜZDŐSPORT

2-4. osztályig

A kislányoknál hetente egyszer szerepel mozgáskultúrájuk megalapozásaként a táncos mozgás, a fiúknál pedig a küzdősport valamelyik formája. Mindkettő módszer lehet az önfegyelem, kitartás, akarat, bizalom, másokkal szembeni tisztelet, testérzet, koordináció, hajlékonyság, rugalmasság, lazaság, az önismeret fejlesztésére. Ugyanakkor a tánc eszköz lehet a zenével való találkozásra, az önkifejezésre, a szabadság - szárnyalás megérzésére, önmaguk gyönyörködtetésére, a gátlások felszabadítására, a küzdősport pedig az önmaguk feletti győzelemre, a tisztességes küzdelem megtanulására, az önfegyelem fejlődésére, feszültségek levezetésére, mások elfogadásának tanulására. Nem állítjuk azt, hogy ezeket a lehetőségeket egytől - egyig mindenki megérzi, de ha csak néhány dolgot sikerül megérezni, már elérte a célját. Nem egy esetlegesen elért eredmény vagy produkció a fontos ebben a felfogásban, hanem a folyamat, amelyben erőfeszítésre van lehetőség. A tánc pl. egy ősi, magunkkal hozott kiaknázatlan lehetőség a személyiségfejlesztés szempontjából. Sokan úgy érzik, hogy nem tudnak táncolni, mert állandóan másokhoz hasonlítják magukat, és ezzel elfojtják az utat, amivel megtalálhatnák saját magukat. Ezért is fontos, hogy kisgyermekkorban, amikor még önfeledten tudnak táncolni, megerősítést kapjanak ebben a tevékenységben, hogy később is bátran merjék használni saját önkifejezésükre. Ugyanakkor a közös produkcióknak is jelentős szerepük van, hiszen növelik az összetartozás érzését, a közös felelősséget.

9.2 AZ ORIGAMI – PAPÍRHAJTOGATÁS

1-4. osztályig

A papír mindig kéznél lévő alapanyag, könnyen alakítható, sok mindenre felhasználható. A papírhajtogatás fejleszti a gyerekek kézügyességét, fantáziájukat, logikájukat, térlátásukat, mértani alapfogalmaikat egyaránt. Olcsó és szórakoztató elfoglaltságot jelenthet a gyerekeknek és a pedagógusoknak egyaránt. Ugyanakkor az írástanítás időszakában nagyon jól segíti a finommozgást, pontosságra, figyelemre is nevel egyben.

Japánban a gyerekek nem tanulnak írni sem, amíg nem elég ügyes a kezük a hajtogatásban.

Ahhoz, hogy a gyerekek egy origami figurát meghajtogassanak, többféle képességgel kell, hogy rendelkezzenek.

- Figyelnie kell, hogy a papírlap melyik oldala van felül /a fehér vagy a színes/.
- Folyamatosan össze kell hasonlítania a szomszédokkal a hajtogatás fázisait, meg kell állapítani, hogy ugyanolyan-e, esetleg miben tér el.
- Fontos figyelni az irányokra /felfelé vagy lefelé, jobbra vagy balra hajtjuk a papírt?/
- Különösen nehéz, ha meg kell fordítani, mert a másik oldalon folytatja a munkát. Ekkor újból „be kell tájolni az irányokat".
- A térbeli hajtogatásnál még inkább kiderül, ha valakinek téri-tájékozódási problémája van, és ezt is kiválóan fejleszti hosszútávon.
- Törekedni kell a pontosságra is, bár a japánok azt mondják, hogy „nem az a fontos, hogy pontos legyen, hanem az, hogy szívből jöjjön.
- A hajtogatás lépései fejleszthetik a képzelőerőt és az absztraháló-képességet is, egyben előkészítik a geometriaórán használatos kifejezéseket /átló, csúcs, oldalfelező, oldal/
- Később a magyarázattal egybekötve megkapják a hajtogatás rajzát, diagramját is.
- Amikor újból „átismétlünk" egy hajtogatást, nem elég csak arra emlékezni, hogy milyen hajtásokat /könyv, szalvéta…/ készítettünk, hanem arra is, hogy ezek milyen sorrendben követik egymást. Úgy, mint az olvasásnál.

A gyerekek fokozatosan sajátítják el az egyes fogásokat az egyszerűbbtől a bonyolultabbig, miközben ajándékokat, játékokat, díszeket, bábokat készítenek, a kreativitás örömével alkotnak. Nagyon büszkék saját alkotásaikra. Az egyes alkalmakra, ünnepekre közösen készített hajtogatás / pl. karácsonyi díszek, farsangi álarcok, húsvéti nyúl, egész éves naptár, stb. / gyermek és pedagógus számára egyaránt kellemes és hasznos időtöltést jelent. Sok sikerélményt nyújt ez a tevékenység. Szinte már versenyt űznek abból, hogy ki tudja a legkisebb papírból meghajtani az egyes figurákat, és hány darabot tudnak meghatározott idő alatt elkészíteni. Lehetőséget biztosít ez a tevékenység az egymástól tanulásra, az otthonról hozott ötletek bekapcsolására is. Programunkban nagy népszerűségnek örvend, ezért a kezdeti első-második évfolyamos heti megjelenése mellett, ritkábban ugyan, de a harmadik-negyedik évfolyamon is folytatódik.

9.3 FURULYA - ZENEI FOGLALKOZÁS

1-4. osztályig

Programunkban hangsúlyos szerepet kap a művészeti nevelés, és ezen belül az ének-zenei nevelés is. A zene fejleszti a gyermek kreativitását, az önkifejezését, és erősíti a közösséghez való tartozás élményét. Hiszen a zene sok-sok örömet nyújt, a zenéléssel, énekléssel szabadon kifejezhetjük érzelmeinket.

A zenetanulás fegyelemre és kitartásra neveli a gyermeket. A hangszeres zenetanulás elkötelezettséget kíván a gyerek részéről, ugyanakkor sok-sok gyakorlást, tanulást is igényel. Nem utolsó sorban fejleszti a gyerek önbizalmát. A foglalkozásokon a gyerekek már korán megtanulnak kommunikálni egymással, és megismerik a hatékony csapatmunka alapjait.

A szereplések alatt a gyerekek megtanulnak uralkodni félelmeiken, és kockázatot is vállalnak egyben. Egy kis izgalom sohasem árt, hiszen életük során gyakran kerülnek nehéz helyzetekbe.

A művészetek alkalmazása és a zenei nevelés fejleszti a gyerekek szépérzékét, kreativitását, és ezek a készségek egész életükön keresztül elkísérik majd.

A furulyán az alapszintű játék könnyen elsajátítható. Így alkalmas arra is, hogy a különböző ünnepeinket a gyerekekkel közös furulyázással színesítsük, sikerélményhez jutassuk őket,és a szülőknek is megmutathassák tudásukat.

Ezzel együtt a szolmizáció megtanulását is gyorsíthatjuk

Első-második évfolyamon heti rendszerességgel minden kisgyerek számára, a harmadik-negyedik évfolyamon ünnepekhez, alkalmakhoz kapcsolódóan folytatódik a zenetanulás iránt érdeklődő tanulók részvételével.

9.4 KÉZMŰVES FOGLALKOZÁSOK

A projektekhez, ünnepkörökhöz, pályázatokhoz kapcsolódóan játszóházi foglalkozások keretében. A gyerekek minél több barkácsolási, kézügyesség-fejlesztő technikát ismernek meg, egyben hasznos, praktikus ajándékokat is készítenek szeretteiknek.

/ Agyagozás, dekopázsolás, gyöngyfűzés, hímzés, varrás**,** kötés, üvegfestés, textilkép készítés, batikolás, mézeskalács-készítés, tojásfestés, stb**./**

Természetesen a gyerekek **igény szerint részt vehetnek a Báthory Iskola szakkörein, foglalkozásain is.** Ezzel a lehetőséggel rendszeresen élnek is. Az iskola másik profiljából adódóan nagyon sokan járnak különböző sportfoglalkozásra, illetve a Szilágyi Erzsébet Keresztény Általános és **Alapfokú Művészeti Iskola Néptánc Tanszak** keretén belül néptánc alapfokú művészeti oktatásra, valamint a Szín-Vonal Alapfokú Művészeti Iskola keretén belül **képző- és iparművészeti foglalkozásra** is.

10. ELLENŐRZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERÜNK

Értékelésünk negyedik év végéig személyre szabott szöveges formában történik az Emberi Erőforrások Minisztériuma által engedélyezett formában. (8479-1/2013/KOR)

Az értékelést különböző szinteken végezzük:

- tanulók értékelése
- osztály értékelése
- tantárgyak-, tantárgycsoportok értékelése
- pedagógiai kérdések értékelése, illetve a pedagógiai folyamat értékelése
- célrendszerünk értékelése

A **célrendszerünk, illetve a pedagógiai alapkérdések, a pedagógiai folyamat, az osztály értékelésére** program sajátosságaiból adódóan - **gyerekek- szülők- pedagógusok közös iskolája** - rendszeresen, előre meghatározott ütemterv szerint / melyet az éves munkatervünkben rögzítünk / **nevelési folyamatkövető vizsgálatokat végzünk.**

Ennek **formái:** - kérdőívek szülőkkel, gyerekekkel, tanítókkal

- interjúk
- nyitott mondatok, fogalmazásvizsgálatok
- véleményszonda irányított kérdésekkel
- tanulási motívum vizsgálatok
- szociometriai vizsgálatok
- video-s interakció konzultációk: avagy “segítő kamera” az osztálytermi
- kommunikáció hatékonyabbá tételére.

A **tanulók ellenőrzése-értékelése** a művelődési anyag elsajátításának folyamatába eszköz jellegűen tagoldóik.
A két fogalom nem teljesen szinonim.

Az ellenőrzés funkciója, hogy a gyermekekről, személyiségük fejlődéséről információkat szerezzünk, hogy ezáltal megvalósítható legyen a pedagógiai folyamat következő szakaszának megalapozott, tartalmilag és módszereiben egyaránt célravezető irányítása. Az információt kiterjesztjük egyrészt az intellektuális teljesítményre, de a személyiség más fontos tényezőire is! (munkatempó, munkamorál, szociabilitás, kreativitás)

Az ellenőrzés során figyelnünk kell a tanulók tudatos megnyilvánulásait, teljesítményeit és metakommunikációs jelzéseit egyaránt.

Az **értékelés egy hosszabb tanulási folyamat eredményeinek viszonyítása a célokhoz és követelményekhez.** A visszajelentés forrása a tanulás eredménye. **A beavatkozás iránya a tanuló, a tanítási-tanulási folyamat és a célrendszer.** A tanulási eredményeket és a pedagógiai célokat, szűkebben a teljesítményeiket és a tantervi követelményeket vetjük össze a tanulhatóság, megvalósíthatóság szempontjából.

Az értékelés funkciója:

- tájékoztatja a pedagógust munkája eredményéről
- tájékoztatja a diákot elért teljesítményéről
- mintát ad mások értékelésének módjára
- alakítja a közösség mércéjét
- tájékoztatja a szülőket
- tájékoztatja a felsőbb iskolát

A hangsúlyt a ***pedagógiailag pozitív hatású értékelésekre helyezzük,*** **ezért a következő feltételeknek kell megfelelniük:**

- az értékelés a konkrét teljesítményre, viselkedésre vonatkozik, soha nem címkézés
- a fejlődés, a tudás előző fokához kapcsolódik, a továbblépés következő fokát megjelöli
- tartalmában komplex: a pozitívumok és a negatívumok együttes megjelölését tartalmazza
- a továbblépésre, javításra vonatkozóan konkrét javaslatokat fogalmaz meg
- a címzettek / szülők, gyerekek / számára érthető
- nyelvi megformáltságában differenciált, személyhez szóló.

Programunkban **osztályozás helyett az 1-3. évfolyamon és 4. osztály félévig szóbeli és írásbeli szöveges értékelést használunk. 4. osztály végén a gyerekekkel, szülőkkel együtt osztályzatra váltjuk a teljesítményeket,** mivel 5. osztálytól bekapcsolódnak tanulóink a hagyományos iskolai keretek közé, és az értékelésük is osztályzatokkal történik majd. Ugyanakkor szeretnénk, ha az első érdemjegyeket még tőlünk kaphatnák, lehetőséget kívánunk nekik biztosítani az ismert keretek között az érdemjegyekkel történő értékelési mód megtapasztalására, ezzel együtt a zökkenőmentes átállásra.

A 4. osztályos tanév végi osztályzatok megállapításakor a **kritériumra irányuló értékelést** alkalmazzuk, amely az előre meghatározott kritériumokhoz viszonyít, és többé -

kevésbé független attól, hogy az adott minőség-kategóriában éppen hányan is vannak már. Korábbi adatgyűjtés alapján előre megszabjuk az ötös, négyes, stb. osztályzat követelményeit, határát. Ez segíti a tanulási célok, szerződések kidolgozását, megkötését is, és a szülők számára is kellő tájékoztatást nyújt. Így lehet csak a közös felelősséget kiépíteni a kisiskolások tanulásában véleményünk szerint.

Lehetővé tesszük türelmesen, differenciált foglalkoztatással, ha kell egyéni haladási tervvel, hogy **a gyerek saját fejlődési ütemének megfelelően beérjen a negyedik osztály végére.**

Az értékelés ebben az életkorban **diagnosztizáló-fejlesztő** és nem minősítő funkciót tölt be. Fontos, hogy a gyerek fokozatosan tanulja meg mérni magát, segítsük kialakítani az önértékelését, ami természetesen feltételezi az önismeretet is.

Az értékelés fontos eleme még programunkban a **nyilvános bemutatkozás** lehetősége. Minden tanévben, évközben is, de tanév végén mindenképpen lehetőséget adunk arra, hogy valamiféle módon minden gyerek bemutatkozzon a szülők előtt. Nyílt napokat, bemutatkozó előadásokat, kiállításokat, vásárokat, valamint sportversenyeket szervezünk. Ezek a bemutatkozások biztosítják a felmutatás örömét, a sikerélményt gyermekeink számára.

11. SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSÜNK MÓDJA, FORMÁJA

Értékelési rendszerünkben a következő **értékelési funkciókat** jelöltük meg:

- a folyamatos munka folyamatos visszajelzésének az eszköze
- a tanulásra, tevékenykedtetésre való érdekeltség megteremtésének eszköze
- a motiváció egyik eszköze
- a követelményekben megfogalmazott, elvárt ismeretekhez, készségekhez, tevékenységekhez való viszonyítás eszköze
- a képességek szintmérő eszköze
- önismeret kontrollja
- az előrehaladás, fejlődés mérésének az eszköze

A tanulást eredményesen szolgáló **értékelési feltételek** a Kék madár programban a következők:

- Az értékelés nem jutalmazás, nem büntetés, hanem a tanulás eszköze, feltétele. Tájékoztat a tanulási folyamatban való előrehaladásról, a nem tudás és a tudás

közötti átmeneti állapotokról. Jelzi a tanuló számára a helyzetét, de ugyanakkor a szülők és a környezete számára is információt nyújt.

- A hibás teljesítményt nem bünteti. Elegendő "büntetés" a dicséret, a pozitív megerősítés elmaradása.
- Kellően differenciált, személyre szóló, a teljesítmény részletei is értékelhetően megjelennek. A különböző gyerekeknek különböző sikereket biztosít.
- Egységes, egyszerű és könnyen áttekinthető.
- Azonos feltételeket teremt, és kiszámítható a gyerekek szempontjából éppúgy, mint a szülők szempontjából.
- Az értékelés a teljesítmény mellé kerül. Az igazi önálló, differenciát fejlesztést az segíti, ha a tanuló állandó feladatává tesszük órai munkája vizsgálatát és az önálló feladatválasztást. A valódi önállósághoz szabadság, választás, döntés kell.
- A tudás mellett értékeli, elismeri a szorgalmat is, és a tehetséget is.
- Az értékelés nem hibakereső, ugyanakkor jelzi a sikerek mellett a kudarcokat is, de "címkézés", "skatulyázás" nélkül.
- Az érintettek közösen elfogadják az értékelés alapelveit, módszereit.

Ennyi követelménynek egyszerre megfelelni nem kis feladat, nyilvánvaló, hogy a Kék madár program értékelési rendszere sem felel meg teljességben mindegyiknek, de tudatosan törekszünk rá, hogy visszaállítsuk az értékelés szerepét a tudás ösztönzésére, a jegyekért való tanulás helyett. Arra törekszünk, hogy a gyerekek ne az osztályzatokért, hanem a tudás örömééért, a siker, az elégedettség kedvéért tanuljanak.

Az osztályozás nélküliség más minőségi pedagógiai munkát kényszerít ki, tudatos pedagógiai munkát követel a pontosabb tantárgyi célrendszer megfogalmazásában, az osztályzat nélküli motiválásban, a folyamatos értékelésben, a szakszerűen kidolgozott témazárók, tudáspróbák összeállításában, és a félévi és év végi szöveges értékelés kidolgozása során egyaránt.

Ez a megoldás felel meg a humánus, türelmes, az egyes gyerek fejlődésére figyelő, azt támogató szemléletnek, a szabadságot vezető értéknek tekintő felfogásnak. Ezért választottuk mi is programunkban ezt a formát.

A szöveges értékelés szóbeli és írásbeli formáját egyaránt alkalmazzuk.

Szóbeli szöveges értékelésünk formája

Folyamatos visszajelzést adunk a gyerekeknek különböző tevékenységeikről, viselkedésükről *munkavégzés közben, a tantárgyblokkok végén, illetve a nap zárásaként* is, igyekszünk ezeket a tanulók megnyilvánulásainak mind szélesebb skálájára kiterjeszteni. Így használjuk a tanulási teljesítmények, a magatartási normák, a tevékenységekhez való viszony, stb. visszajelzésére egyaránt. A gyerekek magukat is értékelik, és egymásnak is adnak visszajelzéseket. Törekszünk arra, hogy a változtatást is maguk fogalmazzák meg arra vonatkozóan, hogy elégedettek- e munkájukkal, viselkedésükkel, vagy miben kívánnak változtatni a következő időszakban.
Ezenkívül a heti terv teljesítésének értékelésekor minden pénteken, a *hét zárásaként*, beszélgető kör formájában.

A háromnegyed éves értékelésünk is szóban történik, ahol az adott gyerekkel és a szüleivel közösen megbeszéljük, hogy hol tart a tanulásban, viselkedésben és megbeszéljük azokat a fejlesztési teendőket is, amiket a hátralévő időszakban még meg kellene valósítani a jobb teljesítmény, eredmény érdekében.

Írásbeli formája

A tanév első negyedévének végén írásos értékelést készítünk arról, hogyan él a gyermek az iskolában, milyen a társas viszonya, érdeklődése, milyenek az akarati és érzelmi tulajdonságai, tanulási képességei, mely tantárgykörökben kiemelkedő, jó, melyekben szorul fokozottabb fejlesztésre, és milyen területeken.
Félévenként / februárban és júniusban / összegzés készül a szülők, a gyerek és a pedagógusok számára, melyet külön **Értékelő füzetben** kapnak meg a bizonyítvány mellékleteként. Ebben jelöljük:

- **Szakterületenként, tantárgyanként a megértési szintet, a tanulási tempót az előírt követelmények alapján**.
- **Munkához, tanuláshoz való viszonyban megnyilvánuló sajátosságokat.** Ezeket személyre szabottan a következő szempontsor alapján rögzítjük:
    - önállóság mértéke
    - probléma iránti fogékonyság
      kutató, felfedező tevékenység
    - problémamegoldó képessége
    - együttműködési készség
    - munkával szembeni igényesség
    - kreativitás

- munkatempó
- munkamorál

- **Társakhoz, felnőttekhez való viszonyban megnyilvánuló sajátosságokat.**

Szempontjai:

- a másik ember tisztelete
- türelmesség
- egymásra figyelés
- segítőkészség
- együttműködési készség
- konfliktustűrés, konfliktuskezelés, konfliktusmegoldás készsége
- kompromisszumkötési készség
- egymás elfogadásának mértéke

- **Érdeklődési sajátosságait**

Szempontjai:

- érdeklődési területei
- érdeklődésének tartóssága egy adott területen
- milyen új érdeklődése alakult ki a tanév során
- egyéni érdeklődése milyen konkrét tevékenységi formában nyilvánul meg
- milyen jellegű kezdeményezési vannak

- **Egyéb sajátosságait**

Szempontjai:

- normák, szabályok betartása
- igényesség önmagával szemben
- döntéshozási képesség
- felelősségtudat
- nyitottság
- kíváncsiság
- érzelmi megnyilvánulások

A gyerekek az Értékelő füzetbe ugyanekkor leírhatják saját értékelésüket is.

/ Pl. azt szeretem, illetve azt nem szeretem az iskolában, hogy... nyitott mondattal, vagy magamról azt gondolom szabad fogalmazással, illetve önértékelő lapok kitöltésével. /

A **pedagógus és a szülő segítségével elkészítik** saját **fejlesztési tervüket**, konkrétan megjelölve a teendőket tantárgyanként, viselkedési formánként.
Mivel a gyerekek önértékelésének segítése kiemelt célunk, ezért **a követelmények megfogalmazása és teljesítésének értékelése a gyerekek számára érthető módon, "gyermeknyelven" történik, és az értékelési lapok is a gyerekek fejlődésével változnak, bővülnek.**

Ezek az értékelések arra alkalmasak, hogy a gyerekek, tanárok, szülők képet kapjanak arról, hogy a tanuló hol tart, mennyit értett meg, mit kell még gyakorolnia, és miben felületes még a tudása. Így érvényesül értékelésünk funkciója, miszerint jelzi a tanulmányi eredmények változását, és egyben informálja a jellemzőkről a tanulókat, a tanárokat és a szülőket, és ezzel kedvező hatást gyakorol mindhárom, a tanulmányi munka eredményességét közvetlenül befolyásoló, abban leginkább érdekelt tényezők tevékenységére.
A *tanuló számára* tanúsítja, hogy elérte-e a megkövetelt tanulmányi szintet, és befolyásolja további ismeretszerzési folyamatát, befolyásolja a motiváció tartósságát. Úgy gondoljuk, hogy ebben a formában kellően érvényesül az egyénre szabottság, pontosabban kirajzolódnak a fejlődés vonalai, jobban tud viszonyítani a tanuló saját előző, illetve a társak teljesítményéhez, megalapozódik az önértékelés.

Az értékelés elengedhetetlen számunkra - *pedagógusok számára* - is, hiszen pedagógiai munkánk szakmai mérlege, és nélkülözhetetlen a tanítási-tanulási folyamat további tervezése, vezetése, esetleges korrekciója szempontjából is. Ugyanakkor a gyerekek teljesítményének teljesebb ismeretében céltudatosabban fejleszthetjük az egyes tanulókat.
Az értékelés eredménye továbbá fontos információt jelent a *szülő számára* is, aki így gyermeke otthoni tanulására céltudatosabb befolyásolást gyakorolhat, és tudásának, képességeinek reálisabb megítélése alapján hatékonyabban segítheti fejlődését.

Beszámoltatások, számonkérések rendje

A tanulók tudásának ellenőrzése, értékelése a beszámolók, számonkérések által lehetséges. Fejlesztendő kompetenciának tartjuk, hogy gyakorlatot szerezzenek tudásuk szóbeli és/vagy írásbeli visszaadásában, bemutatásában.

Gyakorlati tudások bemutatása, számonkérése

A tanulók munkájának az ellenőrzésében és az ehhez kapcsolódó értékelésben hangsúlyos szempont a munkához való viszony, hozzáállás, attitűd, aktivitás, minőség, elmélyülés képessége. Egy-egy foglalkozás vagy foglalkozássorozat, témanap, projekthét végére

gyakorlati munkák is készülnek, ezek szintén az ellenőrzés tárgyai (alkotások, makettek, modellek, plakátok, feladatok-készítése, gyűjtemények, lapbookok, tankockák, stb.).
A gyakorlati tudások az ünnepekhez kapcsolódó bemutatókon is megjelennek (színdarab, tánc, ajándéktárgyak).

Írásbeli beszámolók, számonkérések

Első osztálytól kipróbálják a tanulóink a tudásukat tudáspróbákon. Később fokozatosan vezetjük be az egyéb írásbeli számonkéréseket. Iratunk röpdolgozatokat, témazáró dolgozatokat, teszteket, házi dolgozatokat, különböző felméréseket.

Szóbeli beszámolók, számonkérések

Egy-egy feladat megoldás vagy csoportmunka, témanap, témahét, projekt után az tanulók szóban beszámolnak a megoldandó feladatról, a megoldás menetéről, az újonnan megszerzett ismeretekről. Ezzel ellenőrizzük a munkájukat, és fejlesztjük a beszámoláshoz szükséges képességeket, lényeglátást, illetve a kommunikációs képességeket.
A tanulók már első osztályban tartanak kiselőadásokat, beszámolókat az érdeklődési körükhöz kapcsolódó témákról. Ennek technikáját, és az erre való felkészülést is tanítjuk. Később megjelennek a kötelező tananyaghoz kapcsolódó témák is, egyre hosszabb terjedelemben, bővebb tartalommal. Munkájukat eleinte csak az osztály előtt mutatják be a diákok, később a többi évfolyam, illetve a szülők előtt is.
A tanulási folyamat során a diákok nemcsak munkafüzetekbe és füzetekbe dolgoznak: a feladatlapokat, kutatómunkákat, tudományos kisdolgozatokat, egyéni projektmunkákat dossziékban gyűjtjük. A tanuló iskolai teljesítményéről a füzetek, és az egyéb írásbeli munkák együttes áttanulmányozásával átfogó képet kapunk, melyet felhasználunk az értékelés megfogalmazásakor.

Iskolaváltás, illetve a szülő kérésére a félévi és az év végi minősítést osztályzattal is elvégezzük.

Az átváltás a következő módon történik:

- Az osztályban tanító pedagógusok a szöveges értékelés – mely a NAT-ban, illetve a Helyi Tantervben megfogalmazott fejlesztési eredményekre, követelményekre épül –, illetve a százalékosan értékelt írásbeli feleletek, tudáspróbák, felmérők, házi dolgozatok együttes értékelése alapján ajánlanak meg. Amennyiben ezt a szülő nem fogadja el, kérheti, hogy gyermeke osztályozó vizsgát tehessen az adott tantárgyból.

- Amennyiben a szöveges értékelésben az alábbi állítások szerepelnek az egyes tudástartalmaknál, az érdemjegyek a következőképpen kerülnek megállapításra:
  jeles – biztonságosan, önállóan, többnyire hibátlanul
  jó – önállóan néhány hibával, kevés segítséggel, kevés hibával,
  közepes – önállóan, de több hibával, illetve kis segítséggel is több hibával
  elégséges – segítséggel is bizonytalanul, több hibával
  elégtelen – segítséggel sem sikerül

- Az 1. évfolyamon a tudáspróbákat szóban vagy írásban értékeljük. Százalékos értékelést 2. évfolyam második félévétől adunk.
  Százalékok érdemjegyre történő beváltása:
  jeles: 90-100%
  jó: 78-89%
  közepes: 63-77%
  elégséges: 46-62%
  elégtelen: - 45%

Készségtárgyak esetében (Testnevelés, Vizuális kultúra, Ének-zene, Technika és tervezés), illetve Tanulásmódszertan és Etika tantárgyaknál az önmagához mért fejlődést, attitűdöt, illetve az órai aktivitást értékeljük. Így ez beváltás esetén automatikusan jeles osztályzatnak felel meg esetünkben.

Tanulóink **magatartásának és szorgalmának** értékelését az „Átfogó értékelésekben" jelenítjük meg. Amennyiben az alábbi állítások szerepelnek, úgy a minősítések a következőképpen kerülnek megállapításra az Átfogó értékelés tartalma alapján:

Magatartás

példás – A társaiddal és a felnőttekkel is kiegyensúlyozott, jó a viszonyod. Csoportszabályainkat betartod, az esetlegesen felmerülő konfliktushelyzeteket ügyesen megoldod.

jó – A társaiddal és a felnőttekkel is többnyire jó a viszonyod, ritkán kell csak figyelmeztetni a csoportszabályaink betartására. Ritkán kerülsz konfliktushelyzetbe, és ilyenkor segítségünkkel sikerül egyezségre jutni.

változó - A társaiddal, a felnőttekkel általában jó a viszonyod, de időnként, mintha tudatosan feszegetnéd a határokat. Ilyenkor sajnos hiába figyelmeztetünk a csoportszabályaink betartására. Többször kerülsz társaiddal és velünk is konfliktushelyzetbe.

rossz – A csoportszabályainkat nem tartod be. Társaiddal és velünk is rendszeresen konfliktushelyzetbe kerülsz. Negatív hatással vagy közösségünkre.

Szorgalom

jeles - A tanulásban, a feladatok megoldásában felelősségteljesen, önállóan dolgozol.

Napi, heti feladataidat időben elkészíted. Szorgalmi feladatok elvégzésére is szívesen vállalkozol. A tanórákon aktívan veszel részt.

jó – A tanulásban, a feladatok megoldásában többnyire felelősségteljesen veszel rész, de időnként figyelmeztetni kell. Napi, heti feladataidat elkészíted kis segítséggel, bíztatással. A tanórákon örülnénk, ha többször jelentkeznél.

közepes - A tanulásban, feladatok megoldásában változó a hozzáállásod. Gyakran kell figyelmeztetni napi, heti feladataid elvégzésére. A tanórákon sajnos ritkán számíthatunk Rád, nem jelentkezel.

hanyag – Az évfolyam követelményeit nem teljesítetted, nem alakult ki a tanulással kapcsolatos felelősségtudatod.

12. SZÜLŐ-GYERMEK-PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK GYAKORLATA

Az **alternatív iskolák** annyiban különböznek a reformpedagógiai irányzatoktól, amennyiben nem ismerik el egyik "speciális elődöt" sem. Ez az iskolák olyan csoportja, mely önmagában is igen heterogén. "Szabad" iskolának nevezik magukat többnyire Németországban; Svájcban és Ausztriában főként a "szabad", "alternatív", "aktív" , "demokratikus-kreatív", vagy "kooperatív" jelzőket használják. A **szülők**től és a **pedagógusok**tól nem várják el, hogy kövessék valamelyik tradicionális irányzatot, hanem **nyitott megbeszéléseket követően saját gondolataik szerint formálják az iskolát**. (A legtöbb alternatív iskolát pedagógiailag elkötelezett szülők csoportja alakította.)

A szülőkkel való együttműködés konkrét módjai a Kék Madár programban

Az iskolai élet mindennapi szocializációs hatásait terveztük olyan módon, hogy azok a fenti célok szolgálatában álljanak.

Ennek legfontosabb elemei:

- a pedagógusok lemondtak hivatalos autoritásukról
- a szülők képzése
- a szülők bevonása a fejlesztésbe, az értékelésbe
- a gyerekekre fejlesztési terv készítése (a szülők és a gyerekek igényeire építve)
- sokszínű értékelés, hogy minden gyerek sajátos oldalát, értékességét, másságát meg tudjuk erősíteni
- a döntéseknek különböző fórumai vannak
- a gyerekek alkotnak törvényeket, szabályokat
- az együttműködés családszerű, játékosság, vidámság és alkotásvágy jellemzi

A működés kulcsfogalmai:

szeretet, empátia, tolerancia, kongruencia, boldogság, sikerkeresés, felelősség, szabadság, közös döntések, kölcsönösség, nyilvános problémakezelés, ötletgyűjtés, célok megfogalmaztatása, tanár-szülő közös Gordon tréning, mindennapos beszélgető kör a gyerekek aktuális állapotának megismerésére, tolerálására - a tolerancia mindennapi gyakorlására., szülői alapítvány, érzelmi intelligencia

Módszerek, a megvalósítás szervezése:

- előadások, beszélgetések, amelyek a megértést, közös fogalmi gondolkodás kialakítását segítik
- szakirodalmak, cikkek kézbeadása, feldolgozása
- csoportviták a mélyebb megértés érekében
- csoportos problémamegoldás - alkotástechnikák és team-módszer egyidejű gyakorlása, alkalmazása
- élő problémák értelmezése, megoldási tervek készítése
- az év ritmusához kapcsolható alkalmakhoz, ünnepekhez köthető bemutatók, sportversenyek
- szerepjátékok, helyzetgyakorlatok (video - visszajelentéssel is)
- történet-befejezések, szabad fogalmazások
- kommunikációs játékok, „énközlő” beszéd gyakorlása
- sokféle iskolán kívüli szereplővel, különböző személyiségekkel kapcsolatba hozzuk a gyerekeket

13. A „KÉK MADÁR” ALAPÍTVÁNY

A szülőkkel közösen létrehoztuk a Kék Madár Alapítványt. Az alapítvány nyitott, a csatlakozók száma folyamatosan növekvő. Kitűnő eszköz lett ahhoz, hogy valódi döntések kerüljenek a szülők kezébe, biztosítéka annak, hogy együttműködésünk nem válhat formálissá - a szülők kezébe valóságos döntések kerültek. (pl. döntés a teljes tevékenység-skálát illetően, stb.) Az alapító okirat a mellékletben található.

Mire használjuk a szülőkkel az alapítványt?

A programból adódó pedagógiai fejlesztést szolgáló költségek finanszírozására.
Az eddigi döntések alapján:

- A gyerekeknek szánt plusz tevékenységeket tartó külső szakembereket így kérjük fel, innen fizetjük megbízási díjukat (tehetségfejlesztő foglalkozások; origami, taekwon-do, kreatív tánc, furulya, stb.)
- Anyagok, (agyag, gipsz, papír, fa, textil, ragasztók, stb.) beszerzésére.
- A gyerekek fejlesztése során felmerülő (a pedagógus kompetenciáját meghaladó) problémáknál is szakmai segítséget tudtunk hívni az alapítványon keresztül, pl. pszichológust, fejlesztő pedagógust, logopédust.

Mint alapítvány, jogi formán keresztül különböző céltámogatásokra pályázunk. Így teremtünk anyagi forrást a szakmai elismertséghez is segítő mérések elvégzéséhez, dokumentációk elkészítéséhez, kidolgozó, alkotómunkához, programokhoz.

14. A PROGRAMBA KERÜLÉS RENDSZERE

Alapkérdés, hogy **a szülőknek valós beleszólásuk legyen** abba, hogy **gyermekeiket milyen iskolában kívánják taníttatni.**

A beiskolázási időszaknál jóval korábban tájékoztatót tartunk a szülőknek, személyesen találkozhatnak gyermekük leendő tanítóival, a program alkotó-vezetőivel, a „Kék Madár” Alapítvány képviselőivel. A gyerekek a szüleikkel, testvérekkel közösen részt vehetnek az évszakokhoz kapcsolódóan meghirdetett ünnepélyeinken (Márton-és töknapi vigaszságok, adventi, farsangi időszak). A szülők egy kérdőív kitöltésével jelzik szándékukat a programba való bekerülés igényéről, ahol elődlegesen ara vagyunk kíváncsiak, hogy miért szeretnék a programba íratni gyermeküket, mennyire hasonlóak nevelési szokásaik az általunk képviselt

értékrendhez, mik a gyermek kedvelt tevékenységei, melyek a legjellemzőbb nevelési szokásaik, stb.

Ezután a szülőkkel személyesen ismét találkozunk, hogy megbeszélhessük személyesen is a család nevelési szokásait, miképpen kényeztetik, mitől féltik leginkább gyermekeiket, s miféle elvárásuk, "megrendelésük" van az iskolától. Évek óta többszöröse a gyerekek létszáma a felvehető egy osztálynyinak. Többen kérik gyermekük "kékmadaras" iskolázását, mint amennyi egy optimális csoport létszáma, így meglehetősen fájdalmasan, de döntést kell hoznunk. A fontos az, hogy a gyerekeket ne érje kudarc, ne éljék meg (6-7 évesen!), hogy nem feleltek meg. A mi eljárásunkban nem "felvételiznek" a kicsik.

A személyiségfejlesztő iskola a sokszínűséget tudatosan bekapcsolja a nevelésbe, integrálja és nem kerüli ki a másságot, ezért ennek figyelembevételével az **alábbi szempontok szerint döntünk a programba kerülésről:**

- *A fiúk - lányok aránya* viszonylag legyen egyenlő.
- Ugyanígy *legyenek arányban a csendesebb, visszafogottabb* gyerekek, (akiknek gátlásaik leépítésében, önbizalmuk növelésében kell fejlődniük) *és az erőszakosabbak, hangosabbak* is.
- Legyen a *csoport sokszínű* (mert így tudnak egymástól a legtöbbet tanulni) és a toleranciát gyakorolni.
- Próbáljuk megtalálni azokat a családokat, akik leginkább abban a szellemben, olyan indíttatással és módszerekkel nevelik gyerekeiket, mint amilyen a program szemlélete, és ahol a *szülő aktív részese kíván lenni gyermeke neveltetésének*.
- Esélyt adunk *egy-egy egészségkárosodás, figyelem-zavar, viselkedés-zavar miatt eltérő kisgyereknek*, akik egy hagyományos keretek között működő osztályban nem, vagy csak nagyon nehezen tudna működni.

15. SZERZŐDÉS

A hatékony együttműködés érdekében **szerződést írunk alá a szülőkkel, amiben rögzítjük a közös nevelési elveket, felelősséget, kötelezettségeket.**

16. A SZÜLŐK KÉPZÉSE, A KAPCSOLATTARTÁS FORMÁI

a) Szülői hatékonyság - fejlesztés

Ahhoz, hogy a mindennapokban **érvényesülhessen demokratikus légkör, a közös felelősség és együttműködés a nevelés gyakorlatában, elengedhetetlen a szülők felkészítése.** Ezért már az induláskor a szülők részére **szülői hatékonyság fejlesztő tréning**et szervezünk. Ez segít abban, hogy a szülők is megismerhessenek egy másfajta nevelési módszert, ami egyenrangú partnerként kezeli a gyereket és segít a problémák közös megoldásában. Mindemellett közelebb hozza a szülőket is egymáshoz, és segít abban is, hogy az esetmegbeszélések kapcsán jobban megismerhessék a gyerekeket, és elfogadják másságukat.

b) **Szülői kör**

A tréninget követően **erős marad a szülőkben az az igény, hogy folytassuk a rendszeres találkozásokat**, és lehetőség nyíljon közös megbeszélésekre a különböző nevelési helyzetekről, sikerekről, kudarcokról. Így **Szülői kör működik tovább** az alsós 4 év alatt, többnyire havi rendszerességgel. Ez váltja fel a hagyományos szülői értekezletek, fogadó órák rendszerét, **megőrizve a tréning** közvetlen és közlékeny **kommunikációs hangulatát**. Ebben a rendszerben létrejön egy egymást **támogató, segítő szülői háló**, ami **a közös döntések** és nyilvános **problémakezelések hatékony színterévé válik**. Ez egyben azzal is jár, hogy a nevelők lemondtak a hivatalos autoritásukról, és egyenrangú nevelőpartnerekként vannak jelen. Csak ebben a formában működhet a kölcsönösség

A döntések kulcsa az értékrendek ismerete.

Az alapvető ***érték-dimenziók között mindig konfliktusos a viszony***. Egyfelől a **gyermekközpontúság és tananyag-központúság** közötti feszültség, a másik a **nevelő iskola illetve oktató iskola közti feszültség**. ***Értékrendek szerint döntéseket hozunk****, miközben persze tudjuk, hogy mindegyik fontos, de az idő véges és a számunkra fontosabbnak tartott értékre használjuk fel*.

Az érkező gyerekek gyermekközpontú, nevelő iskolát igényelnek, az **iskolából kimenő gyerekeknek teljesítményt kell produkálniuk,** így az életkorral haladva változnia kell az iskola hangsúlyos értékrendjének. **A "kékmadaras" értékrenden alapuló gyermekkép és fejlődés íve** az alsós osztályoktól a felsőig az alábbi hangsúlyokat kövesse: **a *"kreatív, alkotó, spontán, jelen elvű gyermeki személyiség*től, mint kiinduló-helyzettől**

indulva - és erre alapozva - a *"felfedező, böngésző, kíváncsi"* gyermek lehetőségein át az "*okos, az ismereteket tudó, és tudni akaró, teljesítményelvű* " dimenzió felé tartson a pedagógiai lehetőségek rendszere. Az értékrendek mögött emberképek, **gyermekképek** vannak.

A szülői körökön teremtünk alkalmat arra is, hogy alkalmazzunk a szülőkkel is olyan gyakorlatokat, technikákat, amelyeket a gyerekek között is használunk, akár összevetve produktumaikat. (Pl. nyitott mondatok befejezése, fontos értékek listája, sikerlista, jövőterv, stb.)

Minden alkalommal sor kerülhet az iskolai élmények otthoni lecsapódásának megkérdezésére, általunk adott befejezetlen mondattal, vagy a szülők teljesen szabad lejegyzésével, megfogalmazásával.

Azt tapasztaljuk, hogy a gyermekek fejlődésével kapcsolatos ismeretigénye óriási a szülőknek. A kíváncsiságuk kielégítésére, valamint segítő közreműködésükre szervezett találkozások alkalmával egyre közelebb kerülhetnek egymáshoz.

17. SPONTÁN SZERVEZŐDÉSEK

A gyerekek szabadon szerveződő (alkalmi) csoportjait hét közben, vagy akár szombati pihenőnapon is a vállalkozó szülők vihetik haza magukhoz, s "aki amiben ügyes szülő" elv alapján születhetnek valamiféle alkotások a helyszíneken. Ezen felül működik a névnapok, szülinapok együtt ünneplése "babazsúrokon",s egyéb különbözően elnevezett bulikon, amelyeken mindig az ünnepelttől függött a résztvevők köre. Ezekre kedves, ötletes meghívókat készítenek a gyerekek

Az iskolából történő "kimozdulásokhoz" is várjuk a szülőket, kisebb-nagyobb testvéreket is. **Egy illetve több napos családi kirándulásokat is szervezünk, ahol a közös élmények, főzés,** munkaszervezés zökkenőmentessé teszi a gyerekekről való közös gondoskodást, valamint a szülők egymás felé mélyülő kapcsolatának alakulását. Később már szervezésünk nélkül - az addigi, ahogy működtünk hozamaként - elindul az a folyamat, amelyben a szülők egymást támogatják, segítik.

A kirándulásokat úgy szervezzük, hogy lehetőséget teremtsünk ara, hogy a családok megismerkedjenek szűkebb és tágabb környezetük természeti- és kulturális kincseivel, ezzel is elősegítve a hazához való kötődés, a hazaszeretet továbbfejlesztését. Csak úgy szerethetünk valamit őszintén, ha ismerjük, ha vannak kapcsolódó élményeink, ha kötődünk hozzá.

Együttműködés a gyerekekkel

„A pedagógus király lehet a gyermekek birodalmában,
ha nem csak a törvényeket, hanem a gyermeket is figyelembe veszi.”
Ancsel Éva

a) Beszélgető kör

Reggelente körben ülve tervezzük napi teendőinket, beszélgetünk, megosztjuk egymással élményeinket, érzéseinket, problémáinkat. A reggeli kör a napi kontaktusteremtés, a kommunikáció létrejötte miatt is szükséges. E pillanatoktól kezdve mindenki alakítója lehet saját közérzetének, hiszen a napi teendők és időbeosztás az együtt gondolkodástól, az együttes beavató tervektől (bizalmi alapon) ekkor jön létre**.** Egymást alakítva tanuljuk meg vállalni igényeinket, kimondani érdekeinket, elfogadni másokét, és azt is, hogy különbözőségeink sokszínűséget visznek életünkbe. **A helyzetben való részvétel felelősségét adjuk a gyerek kezébe,** s így előtérbe kerül az önállóság, felelősségvállalás, kooperáció. Felbukkannak a közös érdekvonások, illetve ellenérdekek.

A Kék Madár Programban nem kell mindenkinek ugyanakkor ugyanazzal foglalkozni, mégis követhető, tudható mindenki munkája. Ezt éppen a napi teendők reggelenkénti közös tervezése, a rugalmas időbeosztás, a változtatható berendezés teszi lehetővé. A tanulási idő konkrét beosztását a programban a tanítók és gyerekek "saját kezükbe vehetik", mert minden embernek szüksége van megfelelő mennyiségű akcióra: önként vállalt, kedvvel és teljes figyelem-ráfordítással végzett tevékenységre. Ennek hiánya idegességhez, agresszióhoz, depresszióhoz, a legkülönfélébb lelki betegségekhez vezethet. Napjainkban csak a belső akcióigény kielégítésére is lehetőséget nyújtó iskola biztosíthatja a gyermekeknek / nevelőknek a lelki egészséget. S az is igaz, hogy lelki egészséget óvó iskola várhat csak el színvonalas, fegyelmezett munkát, és az ilyen iskola nevelhet sikerkereső, nyitott személyiségű gyermekeket.

A beszélgető kör fontos színtere az értékközvetítésnek és a konfliktusok megbeszélésének is.

b) “Tudományos kisdolgozat”

Szabad érdeklődésre alapozott és teljesítmény elérésére (produktum létrehozására) koncentráló tevékenységi forma programunkban. Elkészítésekor a gyerekeket tanítjuk tervezni, ütemezni, könyvtári- és digitális források használatára, gyűjtögetni és rendszert kigondolni a gyűjtött anyagokból. Engedjük és erősítjük a gyerekek különböző egyéniségéből adódó eltéréseket (melyektől éppen érdekesebbé - értékesebbé válnak munkáik). Írhatják

kézzel, számítógéppel, rajzolhatják, lehet képregény formája, beköthetik, összefűzhetik, összetűzhetik, kiegészíthetik saját készítésű fotóval, stb. Elképzeléseiket támogatjuk és segítünk valamennyi gyereket "megmozgatva" ötleteket gyűjteni tanácstalanság esetén. Segítünk nekik, amiben csak kérik és a leglehetetlenebb kéréseket sem rosszaljuk.
Az elkészült dolgozatokat, a gyerekek nagy kincsként őrzik az osztálykönyvtárban.

c) Törvényeink, együttműködési szabályaink

Leginkább azzal nevelünk, ahogyan élünk. Az új meg új helyzetek aktuális megoldásában legtöbbet a szeretet, empátia, türelem, természetesség és a humor segíthet. A látványos és hangos nevelés: ne ... nem ... ne ...! **-** hamar erejét veszti, olyanná válik, mint valami állandósult, de elviselhető alapzaj. A túl gyakori és túl sok szabályt sem betartani, sem betartatni nem lehet. Feleslegesen kár szabályozni a gyerekeket, érdemes csupán néhány szabályhoz ragaszkodni. A gyerekek szeretik ismerni, s jól érzékelni a megengedett határokat. A közösen elbírható emberi együttéléshez alkalmazható szabályokat kell összegyűjteni velük, kimondani és rögzíteni, és kérni őket egymás figyelmeztetésére, ha elfelejtené valaki betartani.
Szabálysértés esetén annak következményeit közösen megbeszéljük, kiemelve a többiekben keletkezett érzéseket, szükségleteket, és közös megállapodásokat kötünk a helyrehozatalra.
Ezek a megbeszélések segítik, hogy megtanuljanak uralkodni saját késztetéseiken, és képesek legyenek érzelmeiket, mozgásukat, választásaikat ellenőrizni – vagyis fokozatosan képessé váljanak az *önkontrollra*. Mindezek fontos alapját képezik az erkölcsi nevelésnek is.

d) Konfliktuskezelés és feszültségoldás

A témához kapcsolódóan helyzetjátékokat játszunk A konfliktuskezelés interakció-hangsúlyos programunkban. A konfliktuskezelés során erősítjük a tudatos értékválasztást, gondolkodást, az önformálás lehetőségét. Alapelv a kölcsönösség, az egyenrangúság, a kompromisszum, s kezelési mód az együttes megoldáskeresés. Természetesen ebben **a pedagógusnak sajátos szerep** jut! Támogatnia kell az egyéni vélemények kimondását, biztosítania kell a véleményt mondók védelmét, képesnek kell lennie a vélemények összerendezett megjelenítésére, meg kell éreznie / értenie a munkáló indulatokat, kell ismernie és alkalmazni tudni csoportos problémamegoldó eljárásokat, és elengedhetetlenül szükséges, hogy legyen sajátélményű csoport-tréning tapasztalata. Meglehetősen nagy **helyzetviselkedés-biztonságra** van szüksége.

A matematika, magyar, angol, vagy éppen környezetben tanultaknál többet beszélnek sokszor a **számukra élményt jelentő** beszélgető körről, a csoport szokásairól, az "önálló" óráról, önismeretről, heti feladatokról, tudományos kisdolgozatokról. Ez nem véletlen. **Szabadságuk és felelősségük van ezekben.** Ezek mellett "mellesleg" megtanulják az ismereteket is a követelményeknek megfelelően. Csak éppen **átélik az önálló döntések, az akaratérvényesítés emberépítő élményét**, tudják, hogy fontos ott lenniük, hogy "rajtuk múlik", hogy alakítóik életüknek, s az alsós években a pszichológiai alapozó időszakban ez alapvetően fejlesztendő.

18. A PEDAGÓGUSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

- Az alternatív - személyközpontú pedagógia gyakorlat kialakítására képes pedagógusok felkészítését segítő szakmai feltételek megteremtéséért működtetjük a ***pedagógiai műhelyt*** **havi rendszerességgel.**
- Az iskolai pedagógiai munka megváltozását, megújulását csak olyan módon tudjuk elképzelni, ha a pedagógusok számára **továbbképzési programot** biztosítunk, ahol mindenki a személyiségéhez szervesen illeszkedő elméleti –értelmezési keretnek megfelelő munkára szakszerűen felkészülhet.
- Ebből következően a személyközpontú pedagógiai munkára történő folyamatos felkészültséget Pedagógia Műhely keretében végezzük a programban résztvevő pedagógusokkal.
- A mindennapi tanulási folyamat segítésére a pedagógusok feljegyzéseket készítenek a felmerülő problémákról, és a műhelyen belül *esetmegbeszélő, helyzetelemző, vélemény-ütköztető foglalkozásokat* tartunk a megoldások érdekében, s eközben folyamatosan átgondoljuk a nevelési gyakorlat kérdéseit.

19. A PEDAGÓGIAI MUNKA SZEMÉLYI, TÁRGYI, DOLOGI FELTÉTELEI

Tekintettel arra, hogy a Báthory István Sportoskolai Általános Iskola szerves részeként működünk, így feltételrendszerünk is az intézmény által biztosított, ahhoz kapcsolódik.
Egy tanulócsoporthoz két nevelő tartozik. Mindezek mellett az oktatásban alapítványi forrásból fizetett szakemberek is közreműködnek céljaink megvalósítása érdekében.

A nevelőtestület részeként, de önálló szakmai felelősséggel és pedagógiai műhellyel végezzük tevékenységünket, melyben rendszeresek a szakmai továbbképzések, esetmegbeszélések.

A személyközpontúságból adódóan a szülőkkel intenzív és hatékony együttműködést kiépítve dolgozunk. **A szülők képviselői tagjai a programot gondozó alapítványnak, a megvitatás szintjén részesei a tervezésnek, beleszólási joguk van több gyakorlati kérdésbe,** természetes, hogy fizikai jelenlétük és a programokból való aktív részvállalásuk is része életünknek, ők jelentik a valóságos társadalmi ellenőrzést. A szakmai külső kontroll mellett ők is ügyelnek arra, hogy az elvárható és vállalt fejlődés valóban megjelenjen gyerekeiknél.

Programunk egész napos ottlétet feltételez a gyerekek részéről, de mégsem egyezik az egész napos iskola rendszerével, mivel a délutáni sávban nincsenek tanórai foglalkozások, csak tehetségfejlesztő, szabadidős foglalkozások, illetve önálló tanulás, szabad sáv a heti feladatok elvégzésére.

Programunk lehetővé teszi mind a felzárkóztatás, mind a tehetséggondozás sajátos tevékenységeit, így támogatva a képességfejlesztés hatékony pedagógiai eljárásait.

A kötelező tanórákon túli foglalkozások teret adnak a művészeti nevelésnek, a testmozgásnak, illetve az iskola arculatához illő szakköri és egyéb foglalkozásoknak, az önálló tanulásnak.

Gyerekeink nagyon sok tanórán kívüli tevékenységben vesznek részt, melynek összehangolása nem kis feladat, de a heti tervezés rendszere jól működő megoldást jelent.

Az egész napos iskolához hasonlóan programunk is kéttanítós rendszerre épül, hiszen ez teszi lehetővé a rugalmas időbeosztással működő tanulási-tanítási folyamatot, ez ad lehetőséget a pedagógus számára is a szabad, gyerekek igényeihez, szükségleteihez, aktuális fizikai – pszichológiai állapotához igazodó tanítási rendnek, és a tanulási idők között lévő sokszínű szabadidő eltöltési lehetőséget is ez tudja biztosítani a gyerekeknek.

A Kék Madár programban dolgozó pedagógusokkal szembeni követelmények a VI./1-es pontban leírtakon túl:

A tantárgy ismerete

- Az emberi fejlődés és tanulás ismerete
- Az oktatás adaptálása az egyéni szükségletekhez
- Többféle oktatási stratégia alkalmazása
- Motivációs és tanulásszervezési készségek
- Kommunikációs készségek
- Tervezési készségek

- A tanulás értékelése
- Szakmai elkötelezettség és felelősség
- Együttműködés

Tisztában van a gyermekek fejlődésének és tanulásának sajátosságaival, képes olyan tanulási feltételeket teremteni, amelyek elősegítik a gyermekek intellektuális, szociális és személyes fejlődését.

Ehhez kapcsolódó **tudása**:

- Tisztában van a tanulás mibenlétével – a kisiskolás korú gyerekek hogyan konstruálják tudásukat, hogyan szerzik meg készségeiket és fejlesztik gondolkodásmódjukat – s azzal, hogy hogyan kell a tanítási stratégiákat alkalmazni a tanulás segítése érdekében.
- Tisztában van azzal, hogy a gyerek fizikai, szociális, érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlettsége hat a tanulásra, s tudja, hogyan vegye figyelembe ezeket a tényezőket, amikor pedagógiai döntéseket hoz.
- Tisztában van az elvárható fejlettséggel és az egyéni különbségek mértékével minden területen (fizikai, szociális, érzelmi, erkölcsi, értelmi), azonosítani tudja a tanulási felkészültség szintjeit, s azzal is tisztában van, hogy az egyes területeken elért fejlődés hogyan hat a más területeken nyújtott teljesítményre.

Ehhez kapcsolódó **képességei**:

- Elismeri az egyéni különbségeket minden területen, megbecsüli minden egyes gyerek sajátos tehetségét, eltökélt a hozzáértésük és önértékelésük fejlesztése iránt.
- Kész a kisiskolások erősségeit a fejlődés alapjaiként, hibáikat a tanulás lehetőségeiként kezelni.

Mindezt elősegítő **tevékenységei**:

- A gyerekek teljesítményét abból a szempontból értékeli, hogy olyan oktatási tevékenységet tervezhessen, amely megfelel a tanulók szükségleteinek, s elősegíti az áttérést a következő fejlődési szakaszra.
- Előmozdítja a gyerekek reflektálását a korábbi ismeretekre, összekapcsolja az új tudást a már meglévő ismertekkel, lehetőségeket teremt az aktív részvételre, és arra ösztönzi őket, hogy ismerjék fel felelősségüket saját tanulási feladataik kijelölésében.
- Hozzáfér a gyerekek gondolataihoz és tapasztalataihoz – amelyeket a tanítás alapjaiként fog fel – csoportos interakciók megfigyelésével és azokba

bekapcsolódással, s a gyerekek gondolkodását tükröző szóbeli és írásbeli megnyilatkozások kiváltásával.

A személyközpontú tanítás- és tanulásszervezés tevékenységei:

A tanítási stratégia alapja a képességfejlesztő tevékenységi rendszer. Ez azt jelenti, hogy a foglalkozások cselekvő főszereplője nem a pedagógus, hanem minden diák önmaga számára, s a személyközpontú pedagógusnak képesnek kell lennie a gyerekek tanulását serkenteni, animálni.

A Kék madár programban a személyiségjegyek és képességek fejlesztéséért **a pedagógusnak kötelességei, és feladatai az alábbi tevékenységi területeken vannak:**

a. **Gyerekekkel egyéni munkában**

- Célkitűzést támogat
- Heti-tervezést tanít, tervet készíttet
- Megfigyeli és feljegyzi a gyerekek erősségeit, gyengeségeit
- Megismeri a gyerekek tanulási motívumait
- Felméri a gyerekek tanulási típusát, stílusát
- Fejleszti az önértékelést
- Fejleszti a kritikus gondolkodást
- Tanítja a lényegkiemelést, a jegyzetelést
- Tudást diagnosztizál
- Személyre szóló, a gyerek előző személyes fejlettségi szintjéhez viszonyított szöveges értékelést készít
- Feltárja az egyes gyerekek következő fejlődési zónáit, s egyéni fejlesztési tervet készít

b)Gyerekekkel csoportos munkában

- Beszélgető kört vezet
- Csoportos szabályalkotást katalizál
- Elfogadó, toleráns, bizalomra alapozott légkört teremt, amelyet a tudatos „társas intelligencia” formálhat
- Alkotó csoportmunkát szervez
- Csoportot bont, méhkasba szervez, differenciál
- A pedagógiai folyamatkövetés során a csoportfolyamatról feljegyzéseket ír

- Könyvtárhasználatra, internet használatra is épít

c) A személyközpontú szemlélet módszertani sajátosságai

- Teljes figyelmet ad
- Együttműködést, kooperálást, probléma megoldást tanít
- Én-képet erősítő módon értékel
- Érdekes, vidám tevékenységgé szervezi a tanulást
- A tantárgyakat szórakoztató módon kezeli
- Játékos feladatokat ad
- Kreativitást fejlesztő játékokat ad
- A mindenkori csoport /osztály / életét érintő feladatokat ad
- Kritikus gondolkodást tanít
- A gyerekek kudarcait hasznos tapasztalatokként dekódolja, kommunikálja
- Projekteket tervez, szervez, irányít

d)Óravezetéssel-, tervezéssel kapcsolatosan és az átadandó ismeretekkel kapcsolatosan:

- Megtervezi az elsajátítás folyamatát
- A curriculum típusú tanulás-szervezésre képes
- Kilistázza, mit akar megtanítani
- Diagnosztizálja, hol tartanak a gyerekek, mit tudnak már
- Bekapcsolja az órába a gyerekek személyes élményeit, viszonyát a témával, tanultakkal kapcsolatosan
- Tisztában van - gyerekekre differenciáltan - a tudáshoz szükséges, de hiányzó feltételekkel /képességfejlesztés, ismeret, könyv, média, eszköz…/, és ezeket tudatosan fejleszti.
- Tanulási segédletet, munkakártyát- és lapot tervez
- Projekttervezetet készít
- A tanórát úgy tervezi meg, hogy a gyerekeknek a tanult ismeretekkel, technikával lehetőségük legyen szabadon bánni, megtalálhassák a számukra legkedvezőbb tevékenységi és együttműködési módokat
- Olyan ismereteket és képességeket tartunk fontosnak, melyekkel a társadalomban hasznosuló tudásban három szinten biztosítható az „átjárás”: önmaga kivilágításában, ezen keresztül más emberekhez való viszonyának kiépítésében, szűkebb és tágabb környezetének megismerésében és alakításában

- Az ismeretek, a követelmények elsajátításának ütemezésénél figyelembe veszi a tanulás iskolán kívüli színtereiből, a csoport életritmusából, aktuális ünnepekből, a természet ritmusából adódó lehetőségeket
- Ismeri az integratív tanulás alapelveit, a tanulás három fő összetevőjét /bevitel, szintézis, válasz /, és ezek között ügyel az egyenlő arányú időelosztásra
- Alkalmazza az integratív tanulás alapelveit egy választott téma megvalósításának megtervezésében
- Fontosabbnak tartja a közoktatásban megszokott ismeretelvnél az elsajátítási formákban való jártasságot: saját munka tervezésének, szervezésének, - a tudás szervezésének – mechanizmusait megtanulni, azaz megtanulni tanulást szervezni (célkitűzés, célelérés-szervezés).

Mivel a Báthory iskola szerves részeként működünk, így több területen is összeérnek tevékenységeink. Bekapcsolódunk az iskola környezetnevelési és egészségnevelési programjába, kiegészítve azokat a programunkból adódó sajátosságokkal, projekttevékenységekkel.

20. A PEDAGÓGIAI PROGRAM HATÁLYBA LÉPÉSE, FELÜLVIZSGÁLATA

A Kék Madár Alapítvány Szakmai Közössége a dokumentumot a vonatkozó jogszabályi előírások alapján módosította:
2020. 04. 13-án
Hatályba lép: 2020. 09. 01-től